

Mavi Marmara

A Gáza-flottilla incidens nemzetközi jogi aspektusai

jelige: erga omnes

Tartalom

I. Bevezetés.....	3
 II. Előzmények	
2.1. Gáza és a palesztin autonómia	5
2.2. Törökország és Izrael kapcsolatrendszere a múltban	7
2.3. Izrael és Palesztina.....	9
 III. A Gáza-flottilla incidensben érintett szervezetek és az eset részletei	
3.1. Hamász.....	13
3.2. IHH	14
3.3. UNRWA	14
3.4. IDF	15
3.5. Gáza-flottilla incidens	15
3.6. Ki a felelős?.....	17
 IV. Az incidens és a nemzetközi jog	
4.1. Vizsgálóbizottságok.....	19
4.1.1. ENSZ Emberi Jogi Tanácsa	19
4.1.2. Turkel-Bizottság.....	19
4.1.3. Palmer-jelentés.....	21
4.1.4. SETA.....	22
4.1.5. Izraeli vizsgálóbizottság.....	23
4.2. Menekültügy.....	24
4.3. Tengeri blokád és a tengerjog.....	26
4.4. Diplomácia.....	28
4.5. Nemzetközi fegyveres konfliktus.....	30
4.6. Kombattánsi státusz és civil lakosság.....	32
 V. Nemzetközi Bíróság előtt	 33

Felhasznált Irodalom

Mellékletek

I. Bevezetés

A dolgozatom főcíme Mavi Marmara,² annak a hajónak a jelöli a nevét, amely a kiindulópontja volt a Gáza-flottilla incidensnek.

2010 májusában két szervezet, hat hajóból álló flottillája kísérelte meg áttörni az Izrael által felállított blokádot, mely hajóraj segélyrakományt szállított volna a Gáza-övezetben élők számára. Mivel az előzetesen bejelentett ellenőrzést megtagadták, így izraeli kommandósok szálltak a fedélzetre. A segélyszállítmány célba juttatása véres küzdelembe torkollott, amely során kilencen életüket veszítették és sokan megsérültek.

Dolgozatom témáját egyrészt Törökország felé irányuló érdeklődésem, másrészt az incidens aktualitása teremtette meg. Az incidensben közvetlenül részt vevő felek Törökország és Izrael, ezért a dolgozat kitér e két állam kapcsolatára is. Az eset számos nemzetközi jogi relevanciával is rendelkezik: diplomácia, menekültügy, terrorizmus, emberi jogok, humanitárius jog, tengeri jog, államelismerés, nemzetközi szervezetek, ENSZ, Nemzetközi Bíróság ítéletei, tanácsadó véleményei; Biztonsági Tanács és a Közgyűlés határozatai, stb.

A Közel-Keleten történő események a nemzetközi közösséget is élénken foglalkoztatják. Vallásuk, jogrendszerük, szemléletmódjuk szöges ellentétben van az általunk jól ismert felfogással. Igaz, a nemzetközi jog alapelveinek kontinenstől függetlenül érvényre kell jutnia.

Dolgozatom felépítésében azt a logikai elvet követem, mely szerint a régmúltbeli események feltárását követően jutunk el a problémáig. Négy nagyobb részre tagoltam az írást, amelyből az első kettőben szeretném bemutatni a résztvevő felek kapcsolatait, az incidenshez vezető lehetséges okokat valamint a Gáza-flottilla ügyet, annak valamennyi „szereplőjével”. A harmadik logikai egységben – a már megismert tények alapján – igyekszem rávilágítani azokra a pontokra, amelyek nemzetközi jogi szempontból relevánsnak tekinthetők: menekültügy, diplomácia, tengeri blokádnak, tengerjog, nemzetközi fegyveres összeütközés, kombattánsi státusz. E helyen mutatom be az incidenst vizsgáló bizottságok munkáját,

¹ Thomas Hobbes ekként értelmezte az államok közötti kapcsolatokat. <http://www.faith-theology.com/2009/08/on-calvin-hobbes-and-rights.html> Letöltve: 2012. 11.02.

² Mavi Marmara, azaz Kék Márvány. Marmara Denizi a Márvány-tenger török megfelelője, amely részben elválasztja az európai és az ázsiai kontinenst.

következtetéseit. A dolgozatom záró részében egy lehetséges Nemzetközi Bíróság általi döntést kívánok bemutatni, amelyben – de lege ferenda – saját álláspontom ismertetem.

A vizsgált téma nemzetközi, társadalmi, politikai jelentősége számottevő, így ezek hatását is szemügyre kell venni. A két ország közötti kapcsolat romlása egyrészt a jelenlegi kapcsolatok végét jelenti, másrészt egy új dolog kezdetét is egyben. Törökország stratégiai váltása nagyrészt politikai megfontolásból történt. A vizsgálat során számos jogsértéssel találkozunk, amely szankció nélkül maradt.

A dolgozatom során igyekszem objektíven közölni a tényeket. Ennek érdekében mindvégig releváns források, egyezmények, szerződések, vizsgálóbizottsági riportok felhasználásával elemzem a jogesetet. A magyar szakirodalom mellett török és angol nyelvű forrásokkal dolgoztam, amelyek feldolgozása saját fordításom eredménye.

Végül felütésként állják ehelyütt két idézet:

Samuel P. Huntington A civilizációk összecsapása című könyve alapján:

„Realista paradigma: az államok voltak és maradnak is az elsődleges, sőt egyetlen fontos szereplői a világpolitikának, ezek az államok pedig mindig is saját fennmaradásukért harcolnak, ezért fokozzák védelmi képességeiket, erre fel a többi állam is ezt teszi – nagy konfliktuspotenciál. A világpolitika ezen elv alapján fog működni a teória képviselői szerint. De ennek a felfogásnak korlátai vannak amellett, hogy az államok valóban fontos szereplők maradnak a jövőben is: nem veszi figyelembe az államok között létrejövő szövetségeket, ezek pedig leginkább az azonos kultúrájú államok között fognak létrejönni. Kisebb a veszélyérzetük a hozzájuk hasonló kultúrájú államokkal kapcsolatban, mint a tőlük eltérő kultúrájúakkal kapcsolatban.”³

„Bár a közel-keleti konfliktus meghatározóan arab-izraeli szembenállás formájában ölt testet, bizonyos kivételektől (például Törökország) eltekintve lényegében az iszlám világ egésze – vagyis az iszlám civilizáció – szemben áll Izraellel.”⁴ Izrael a flottilla-incidenssel az egyetlen muszlim „szövetségesének”, „baráti államának” elvesztését kockáztatta.

³ <http://www.banki.hu/~tk/segedanyagok/valaszthato/huntington.pdf> Letöltve:2012.11.02.

⁴ Rostoványi Zsolt: Együttélésre ítélve. Zsidók és palesztinok küzdelme a Szentföldért. Corvina Kiadó, Budapest, 2006, 11. o.

II. Előzmények

2.1. Gáza és a palesztin autonómia

A Gáza-övezet egy megközelítőleg 360 négyzetkilométernyi terület, amely a Földközi-tenger dél-keleti partján fekszik. Nevét a legnagyobb településről, Gáza városról kapta.

Gáza közvetlenül határos Izraellel és Egyiptommal. Nagyjából 40 km hosszú és 95 km széles, tengerparttal rendelkező terület, ahol 1,4 millió ember él. A többségük fiatalok, azaz 18 éven aluli. A lakosság számottevő része él ún. mélyszegénységben, a munkalehetőségek szinte teljesen megszűntek, az alapvető élelemhez jutás is óriási gondokat jelent. Kevés a gyógyszer, az egészségügyi ellátás illetve az iskoláztatás is komoly problémát jelent. A fennálló helyzetet súlyosbította a blokád,⁵ amelyet Izrael állított fel 2009-ben.⁶

Az I. világháborút követően a terület a palesztin - brit mandátum részévé vált. Majdnem harminc év elteltével egyiptomi fennhatóság alá került. A megszállás azonban itt nem ért véget. A szuezi háború idején (1956) Izrael foglalta el a Gáza-övezetet. A megszállást viszont nem tudta fenntartani, így alig egy év leforgása után elhagyta a területet. Az 1967-es hatnapos háború során azonban ismételten elfoglalta Gázát (valamint a Sínai-félszigetet, Kelet-Jeruzsálemet, Ciszjordániát és a Golán-fennsíkot).⁷ Az arab-izraeli konfliktus első érdemi rendezésére 1978-ban került sor Camp Davidben.⁸ A különbéke lényege a következőképp foglalható össze: Egyiptom elismeri Izrael Államot, gazdasági és politikai kapcsolatokat létesít vele, cserébe Izrael három éven belül elhagyja a Sínai-félszigetet. Átmenetileg a palesztin autonómia kérdésköréről is rendelkeztek, kismértékű önrendelkezési jogot biztosítva számukra.⁹

Gáza Izrael általi megszállása majdnem negyven évig tartott. Az ún. Osló 1. (1993) és Osló 2. (1995) megállapodások rögzítették a palesztin függetlenségről szóló Elvi Nyilatkozatot. A két megállapodás által deklarált jogok gyakorlását Gázában és Jerikóban kezdhették el. Eredetileg öt évig tartó palesztin autonómiát határoztak meg az egyezmények. Az elképzelések a valóságban nem realizálódtak, viszont részlegesen ugyan, de megvalósult a Palesztin Hatóság önállósága (1996-tól Palesztin Nemzeti Hatóság). Az Osló II. megállapodás

⁵ A dolgozat IV. fejezetében részletes bemutatásra kerül.

⁶ <http://www.amnesty.org/en/library/asset/MDE15/002/2010/en/c8e6742a-b52a-4c70-b641-986de2db878a/mde150022010en.pdf> Letöltve: 2012. 08. 27.

⁷ Gazdik Gyula, A gázai válság 65-67.

⁸ 1978. évi Camp David-i megállapodás, Izrael és Egyiptom között, amelyben a közvetítő szerepét az USA vállalta magára.

⁹ http://www.palestinefacts.org/pf_1967to1991_egypt_campdavid_1978.php Letöltve: 2012. 08. 27.

értelmében, amelyet Izrael és a PFSZ (Palesztin Felszabadítási Szervezet) írt alá és rögzítette az izraeli katonák ciszjordániai kivonulását.

A helyzet végleges rendezésére azonban nem került sor, ugyanis a Camp David II. csúcstalálkozó 2000-ben eredménytelenül zárult.

Nehezítette a helyzetet a második intifáda kitörése is, 2000 szeptemberében. (Az első felkelés 1987-ben robbant ki a gázai Dzsabalíja menekülttáborból.)

Izrael 2005-ben hagyta el Gázát, azonban a határok ellenőrzését továbbra is a kezében tartotta. Ugyanebben az évben választották meg Mahmúd Abbászt a Palesztin Nemzeti Hatóság elnökévé.

A legjelentősebb változást Palesztinában a 2006-ban tartott parlamenti választások eredménye hozta, ugyanis nagy fölényrel a terrorista szervezetként ismert Hamász nyert. Ezt követően az ugyancsak terrorszervezetként tartott Fatah támadást indított a Hamász ellen, melynek színtere szintén a Gáza-övezet volt. A következő évben megállapodtak – többek között – egy egységkormány létrehozásában is. A Hamász viszont ebben, a 2007. évi mekkai megállapodásban kijelentette, hogy továbbra sem ismeri el Izraelt és az erőszakról sem mond le. A közös kormányzás aztán szintén kudarcot vallott.¹⁰ Ezt követően a Hamász Gázában átvette a hatalmat, ezzel megosztva a területi autonómiát.¹¹

Lényegesnek tartottam, hogy Gáza története viszonylag részletesen bemutatásra kerüljön, ugyanis a történeti háttér ismerete nélkül nehezen érthető a Gáza-flottilla incidens kialakulásához vezető út, illetve a résztvevő felek különböző álláspontja. Ez a kis terület a Közel-Keleten folyó harcok egyik legproblematisabb eleme, amely folyamatosan harcok színtere és megszállási övezet is egyben. A következő fejezetben Törökország és Izrael kapcsolatának elemzésére kerül sor.

¹⁰ <http://www.crisisgroup.org/en/regions/middle-east-north-africa/israel-palestine/062-after-mecca-engaging-hamas.aspx> Letöltve: 2012. 08.27.

¹¹ Gazdik Gyula: A gázai válság. In: Nemzet és biztonság: Biztonságpolitikai Szemle, II. évfolyam, 1. szám, 2009. február. 67-68. o.

2.2. Törökország és Izrael kapcsolatrendszere a múltban

Izrael 1948 májusában Tel-Avivban kiáltotta ki függetlenségét. Az új állam létrejötte megosztotta a nemzetközi közösséget. A nemzetközileg is nagyhatalomnak számító államok elsőként ismerték el, így az Egyesült Államok és a Szovjetunió. Ezzel egy időben arab államok indítottak támadást az újonnan megalakult állam ellen (első arab-izraeli háború, 1948-ban). Az év végére azonban Izrael területe jelentősen megnagyobbodott, az arabokra pedig vereséget mért.¹² Az arabok ellenállása azonban nem volt előzménynélküli. Az ENSZ Közgyűlése határozatot hozott Palesztina felosztásáról, amely két részt, izraeli és arab részt különített el, Jeruzsálemet pedig nemzetközi igazgatás alá vonta volna.¹³

Törökország az első között, 1949. március 28-án ismerte el Izraelt. Az első diplomáciai képviselőt 1950. január 7-én érkezett Izraelbe. A képviselő vezetője, Seyfullah Esin átadta a megbízólevelét Izrael első elnökének, Chaim Weismannak. Diplomáciai kapcsolatuk követi szinten kezdődhetett el.

Az 1956-os második arab-izraeli háborút (szuezi válság) követően a követségi szintet állandó ügyvivői szintté minősítette a török kormány. Ezután a két állam kétoldalú kapcsolata folyamatosan javuló tendenciát mutatott, így 1963-ban követi szintre, majd 1980-tól nagyköveti szintre változott a diplomáciai kapcsolat. Kelet-Jeruzsálem Izrael általi annektálását követően azonban a két állam közötti kapcsolatokat másodtitkár látta el.

A '90-es évek fejlődést hoztak, köszönhetően az Izrael-Palesztina közötti békefolyamatoknak valamint az oslói megállapodásnak. Ismételten nagyköveti szintre módosult a diplomáciai kapcsolat. Ezt követően valamennyi területen az egyetértés és kooperáció jellemezte a két állam viszonyát.¹⁴

Izrael a nyolcadik legnagyobb exportpiaca Törökországnak, valamint gazdasági partnerség tekintetében az első között említhető.¹⁵ 1996-ban szabadkereskedelmi megállapodást írtak alá. A gazdasági kooperáció mellett hangsúlyos a katonai illetve a biztonságpolitikai együttműködés is. E kettő tárgyában szintén 1996-ban kötöttek szerződéseket, amelyek többek között tartalmazták: katonák és a légi járművek kölcsönös cseréjét, a kikötők és légi bázisok használatát, közös katonai gyakorlatok megtartását. A megállapodások lehetőséget nyújtottak az izraeli légierőnek - kihasználva Törökország földrajzi adottságait -, hogy

¹² Rostoványi Zsolt: Együttélésre ítélve. Zsidók és palesztinok küzdelme a Szentföldért. Corvina Kiadó, Budapest, 2006, 100-101.

¹³ ENSZ Közgyűlés 181. határozata

<http://unispal.un.org/unispal.nsf/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253> Letöltve: 2012.08.23.

¹⁴ <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-israil-siyasi-iliskileri.tr.mfa> Letöltve: 2012.08.23.

¹⁵ http://www.todayszaman.com/newsDetail_getNewsById.action?newsId=255991 Letöltve: 2012.08.23.

tapasztalataikat bővítsék. Az együttműködés többek között azt is előirányozta, hogy Izrael fegyvert és hadi eszközöket szállítson Törökország számára, kikerülve ezzel a hagyományos nyugat-európai és amerikai beszállítókat. Törökország jelentős összeggel támogatta az izraeli hadiipar fejlesztését is.

1994-ben Ankarában találkozott a két állam elnöke és megegyeztek a jelenlegi kapcsolatuk továbbfejlesztésében. Ennek eredményeként a kábítószer-csempészet és a terrorizmus elleni együttműködésben állapodtak meg. Süleyman Demiral török elnök kijelentette, hogy a két ország közösen fog harcolni a terrorizmus ellen.

A '90-es évek a megállapodások jegyében zajlottak – a fellebb említetteken kívül – rögzítettek ipari, mezőgazdasági beruházásokra, kettős adóztatás elkerülésére, vámtarifák csökkentésére vonatkozó, valamint kulturális és turizmussal kapcsolatos egyezményeket.¹⁶

A szoros együttműködés ellenére azonban a két állam kapcsolata korántsem volt nézeteltérésektől mentes. 2008-ban példának okáért az Öntött Ólom nevű izraeli hadművelet, amely a Gázában hatalmon lévő Hamász ellen irányult, Törökország rosszallását váltotta ki.¹⁷

2009-ben a Világgazdasági Fórum (World Economic Forum) Davosban tartott ülésén Tayyip Erdoğan török miniszterelnök „csapott össze” Shimon Peres izraeli államfővel, elítélve a gázai offenzívát, amely több mint 1300 palesztin és 14 izraeli életet követelt. Ezt követően a török elnök távozott a rendezvény helyszínéről. Korábban a török miniszterelnök 'szabadtéri börtönnek' nevezte a Gáza-övezetet.¹⁸ Ugyanebben az évben lemondta izraeli útját Ahmet Davutoğlu török külügyminiszter, miután Izrael nem engedélyezte számára a Gázában lévő Hamász tisztségviselők látogatását.¹⁹ Újabb ellentétre adott okot, hogy az egyik török televízió műsorában olyan képeket mutatott be, amelyeken izraeli katonák gázai gyerekeket mészárolnak le.²⁰

A teljesség igénye nélkül ugyan, de a fenti rövid összefoglalóban igyekeztem bemutatni azt a sokfelé ágazó kapcsolatot, amely a két állam viszonyát jellemezte közel hatvan éven keresztül. A következőkben Izrael és Palesztina ellentétének gyökereit vizsgálom.

¹⁶ <http://www.acpr.org.il/pp/pp047-meltemE.pdf> Letöltve: 2012.08. 16.

¹⁷ <http://israelcfr.com/documents/5-3/5-3-2-OdedEran.pdf> Letöltve: 2012.08. 16.

¹⁸ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/davos/7859417.stm> Letöltve: 2012.08. 16.

¹⁹ <http://www.jpost.com/Israel/Article.aspx?id=154260> Letöltve: 2012.08. 16.

²⁰ <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/turkeycyprus/turkey/203%20Turkey%20and%20the%20Middle%20East%20-%20Ambitions%20and%20Constraints.pdf> Letöltve: 2012.08. 16.

2.3. *Izrael és Palesztina*

A zsidó és palesztin ellentét hosszú múltra tekint vissza. Terjedelmi okok miatt azonban kizárólag a főbb ütközési pontok ismertetésére vállalkozom. Egy komplex problémával találkozunk, amely nem nélkülözi sem a politikai, sem a vallásbéli, sem pedig az ideológiai alapokat. A konfliktus háttérében a Szentföldért vívott küzdelem áll, amelyre mindkét fél – jogosan vagy jogtalanul – igényt tart.

Palesztina területén már a kezdetektől dinasztiák sora váltotta egymást, majd a XV. századtól az Oszmán Birodalom részévé vált. A történelem során a zsidó nép egyre inkább szétszóródott a világban, ezzel együtt pedig távolabbra került a Szentföldről. Több évszázadon keresztül vándoroltak vissza az 'Ősi Földre'. A fokozatos visszatérés eredményeként egyre több zsidó élt Palesztinában. Visszatérésük elsősorban a zsidók üldöztetésére, majd később a Holokausztra vezethető vissza. A XX. század elejére létszámuk jelentőssé vált, nacionalizmusuk és nemzeti identitástudatuk is megerősödött. Churchill 1922-ben kiadott Fehér Könyvében jogosnak ítélte a zsidók palesztinai tartózkodását, ugyanakkor a bevándorlásuk korlátozásáról is említést tett az arab lakosság érdekében. A II. világháború elejére a palesztin lakosság $\frac{1}{3}$ - át tették ki. A nagyszámú bevándorlás egyre inkább ellenszenvet váltott ki az arabok körében.²¹

A brit - palesztinai mandátum megszűnése után a Palesztin-kérdés az ENSZ Közgyűlés napirendjére került (1947). Létrehozták az UNSCOP-ot (United Nations Specials Committee On Palestine), amelynek feladata az volt, hogy vizsgálja meg a Palesztinában lévő problémákat és dolgozzon ki javaslatokat. A bizottság egy Palesztina felosztásáról szóló ajánlást terjesztett a Közgyűlés elé, amely testület a szavazáson Palesztina jövőbeli kormányzata címmel határozatot hozott a kérdésben (181. számú Közgyűlés határozat) és az állam felosztásáról döntött (izraeli és egy arab részre, amelyet vámunió egyesített volna), Jeruzsálemet pedig enklávénak minősítette és nemzetközi igazgatás alá vonta.²²

1948. május 14-én kikiáltották Izrael Állam megalakulását. A nemzetközi közösség tagjai sorra ismerték el az új államot, míg az arabok által lakott országok következetesen elutasították. Kirobbant az I. arab-izraeli háború. (A két fél ellentétes érdekekeit az általuk használt elnevezések is alátámasztják: Izrael részéről függetlenségi háborúról, arab részről pedig nakbáról, azaz katasztrófáról beszéltek.) Az 1949-es fegyverszüneti egyezmények

²¹ Rostoványi, 21-83.

²² <http://www.un.org/depts/dhl/resguide/r2.htm> Letöltve: 2012.08. 16.

idejére Izrael területe – ahogy fentebb már jeleztem – jelentősen bővült.²³ A határok kijelölésére, a menekültkérdés megoldására, azaz a végső rendezésre az ENSZ Közgyűlése felállította a Palesztina Békéltető Bizottságot (Palestine Conciliation Commission),²⁴ azonban az általuk összehívott Lausanne-i konferencia nem járt sikerrel. A feleket nem tudták tárgyalóasztalhoz ültetni. Izrael területének növekvő nagysága fokozta az ellentéteket az arab világ és a zsidó állam között.

A következő ütközőpontot az 1956-os Szuezi válság okozta. Gamal Abden-Nasszer államosította a Szuezi-csatornát (amelyet az 1888. évi konstantinápolyi szerződés internacionalizált, de Egyiptom fennhatósága alatt maradt) használhatatlanná téve Izrael hajói számára. Válaszul Izrael elfoglalta a Sínai-félszigetet.

Az ún. hatnapos háború (1967) is súlyos vereséget mért az arabokra. Az izraeli csapatok ekkor foglalták el – többek között – Gázát is, ezzel pedig jelentősen átalakították a Közel-Kelet térképét.²⁵ A helyzet rendezésére az ENSZ Biztonsági Tanácsa határozatot hozott: felszólítva Izraelt, hogy az 1967-es háború során elfoglalt területekről vonuljon vissza, valamint a területen lévő államokat a békében való együttélésre, egymás jogainak a tiszteletben tartására.²⁶

A határozat ellenére a helyzet nem rendeződött. Megindult a negyedik arab-izraeli háború, amelyet jom kippur (zsidó ünnep, az engesztelés napja) vagy ramadán (böjt az iszlám holdnaptár 9. hónapjában) háborúnak is neveznek. Az Izrael számára segítséget nyújtó országok ellen az arab államok kőolaj-embargót vezettek be. Mindkét hadban álló fél a saját győzelmeként tartja számon ezt a háborút.

Az ötödik összecsapásra 1982-ben került sor, amikor Izrael megszállta Libanont.

Az oslóói békefolyamatokat megelőzően az 1987-es első palesztin intifádát kell megemlíteni, amely közel öt évig tartott és körülbelül kétezer halálos áldozattal járt.²⁷

2000-ben az al-Aksza intifáda sem kedvezett a béketárgyalásoknak, amelyet Ariel Saron jeruzsálemi látogatása váltott ki.²⁸ E látogatást a nemzetközi közösség többsége sem támogatta, a palesztin nép pedig egyenesen provokációnak minősítette. A közel-keleti probléma megoldására több terv is született (Mitchell-jelentés, Tenet-terv), de valójában egyik sem járt eredménnyel.

²³ Rostoványi, 95-128.

²⁴ <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/043/65/IMG/NR004365.pdf?OpenElement>
Letöltve: 2012.08. 16.

²⁵ Rostoványi, 129-141.

²⁶ <http://www.un.org/documents/sc/res/1967/scres67.htm> Letöltve: 2012.08. 16.

²⁷ Rostoványi, 142-165.

²⁸ Az al-Aksza mecsetet (így Jeruzsálemet) az iszlám harmadik szent helyének tartják – Mekka és Medina után.

Az „útiter” volt az a kezdeményezés 2002-ben (az ENSZ, az Európai Unió, az Egyesült Államok és Oroszország részvételével), amely három szakaszban kívánta rendezni az izraeli - palesztin konfliktust, alapja egy kétállamos megoldás lett volna. A gyakorlatban azonban nem történtek lépések az útiter megvalósítására.²⁹

2001-ben az izraeli kormány szeparációs fal felállításáról hozott döntést, hogy elkülönítse Izraelt a palesztinoktól. A biztonsági kerítés célja, a hivatalos izraeli álláspont szerint, hogy a terrorista támadásoktól, az öngyilkos merénylőktől megvédje a zsidó népet. Az Izraeli Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a kerítés nemzetbiztonsági okból épült.³⁰ Ezzel ellentétes álláspontot képvisel Palesztina, miszerint a fal a területüktől, a munkalehetőségektől, valamint az élelemtől fosztja meg a lakosságot. Gyakran apartheid falnak is nevezik a palesztin-barát szimpatizánsok.³¹

Az ENSZ Közgyűlés 2004-ben tanácsadó véleményt kért az ügyel kapcsolatban a Nemzetközi Bíróságtól, amely arra a kérdésre adott választ, hogy milyen jogi következményei vannak annak, hogy Izrael falat épít a megszállt palesztin területen. A bíróság joghatóságára tekintettel Izrael a következő kifogásokat emelte:

- A Közgyűlés határozatát *ultra vires* aktusnak nyilvánította az „Egyesülve a Békéért határozat” alapján;
- A kelet-karéliai szabály értelmében a Nemzetközi Bíróságnak meg kellene tagadni a választást;
- Továbbá hangsúlyozta, hogy Izrael nem járult hozzá ahhoz, hogy egy lehetséges jogvitát bírósági úton rendezzenek, ellenkezőleg a felek megegyeztek abban, hogy tárgyalás útján rendezik viszonyukat, valamint a megállapodás számba vette a választott bíróság igénybe vételének lehetőségét is.

A hágai bíróság megvizsgálta az említett Közgyűlési határozatot (Uniting for Peace) és Izrael kifogását elutasította.³² Visszautalt a magyar, bolgár, román békeszerződések tárgyában adott tanácsadó véleményre, mely szerint az államok hozzájárulásának más a funkciója peres ügyekben és a tanácsadó vélemények eljárásában, valamint utalt diszkrecionális jogkörére, s hozzátette, hogy nincs olyan kényszerítő ok, mely szerint el kellene utasítani a tanácsadó vélemény megadását. A Bíróság álláspontja az, hogy a kérdésben a nemzetközi közösség is

²⁹ Rostoványi, 323.

³⁰ <http://www.securitycouncil.un.org/pages/eng/purpose.htm> Letöltve: 2012.08. 14.

³¹ http://www.palestinefacts.org/pf_current_security_fence.php Letöltve: 2012.08. 14

³² 377 A(V) "if the Security Council, because of lack of unanimity of the permanent members, fails to exercise its primary responsibility for the maintenance of international peace and security in any case where there appears to be a threat to the peace, breach of the peace, or act of aggression, the General Assembly shall consider the matter immediately with a view to making appropriate recommendations to Members for collective measures . . ." <http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1671.pdf> Letöltve: 2012.08. 14

érdekelt. Izrael újabb felvetését, amely szerint a tanácsadó vélemény érdemben hozzájárul a jogi kérdések tisztázásához – az ügy politikai jellegére utalva – szintén nem tartotta megalapozottnak.³³

A tanácsadó vélemény alapján: Izrael erga omnes jellegű, a nemzetközi jog ius cogens rangjára emelt önrendelkezési jogot sérti. E jogot köteles biztosítani a palesztin nép számára és tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettségének eleget tenni. A Bíróság hangsúlyozza, hogy Izrael köteles véget vetni nemzetközi kötelezettségei megsértésének, és a fal építését felfüggeszteni, a károkért kártérítést adni valamint az ingatlanok tekintetében – lehetőség szerint – az *in integrum restitutio* elvét alkalmazni.

Az előzmények ismertetését követően rátérnek szűkebb témámra, a gázai flottilla incidens elemzésére, bemutatva elsőként a jogeset résztvevőit, illetve az incidens napján történt eseményeket.

³³ <http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1671.pdf> 1-62. § Letöltve: 2012.08. 14

III. A Gáza-flottilla incidensben érintett szervezetek és az eset részletei

3.1. *Hamász*

A Hamász (Harakat Al-Muqawama Al-Islamia) nevű szervezetet 1987-ben alapították, az első intifáda idején. Eredetileg a Muzulmán Testvériség egyik ágaként jött létre Palesztinában. Politikai álláspontjuk az ún. da'va elvén alapult.³⁴ Eleinte a békesség jellemezte a csoport programját, célkitűzését. A fiatalok egy része, kiválva a szervezetből, létrehozta a Palesztinai Iszlám Dzsihad szervezetet (Harakat al-Jihad al-Islami al-Filastini , PIJ). Néhány évvel később a békességre törekvő szervezet, új, radikális programmal, Ahmad Yassin sejk irányításával, Hamász (Islamic Resistance Movement, azaz Iszlám Ellenállási Mozgalom) néven jött létre.³⁵ 1988-ban jelent meg a Hamász Chartája, amely öt fő részből és 36 cikkelyből áll. Hamász platformja szerint: az iszlám életforma, amely átszövi az élet minden egyes aspektusát. A zsidó néppel a harcot addig kell folytatni, amíg el nem tűnnek. Palesztinát fel kell szabadítani, mert a palesztin föld arab és iszlám. Fegyveres harccal kell kivívni a függetlenségüket. A térségben uralkodó három vallás közül – iszlám, judaizmus, keresztény – az iszlám dominanciáját kell érvényre juttatni. Rendelkezik továbbá az iszlám jogról, a családokról, a kereskedelmi megállapodásokról, ismerteti szervezeti felépítését, stb.³⁶

A szervezet bevételeinek jelentős részét fordítja árván maradt gyermekek, családok, iskolák, egészségügy megsegítésére. Jövedelmét bel- és külföldi szimpatizánsoktól kapja. A '90-es évek elején a katonai szárny újjászervezése révén Izz ad-Din al-Kasszám Brigádok jöttek létre, amelyek már nemcsak a katonákat támadták, hanem a civileket is. Elterjedtek az öngyilkos merényletek.³⁷ A Hamász felkerült a terrorista szervezetek listájára is.³⁸

Mahmud Zahhár, volt Hamász szóvivő a következő szemléletes példával élve adott magyarázatot az általuk elérni kívánt célok sorrendiségére vonatkozóan: „Ha egy kavicsot bedobnak a medencébe, koncentrikus körök keletkeznek. Én a Rimál negyedben lakom. Ez

³⁴ Ferenci D. Ebubekir, Iszlám kislexikon szerint da'wah, da'va: iszlámra való hívás, az iszlám vallás igazságának hirdetése, megismertetése az emberekkel.

³⁵ http://www.academia.edu/756584/ISZLAM_KISLEXIKON Letöltve: 2012.09. 05.

³⁶ <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/yassin.html> Letöltve: 2012.09. 05

³⁷ <http://www.fas.org/irp/world/para/docs/880818.htm> Letöltve: 2012.09. 05

³⁸ Gazdik, 72.

³⁸ National Counterterrorism Center. <http://www.nctc.gov/site/groups/hamas.html> Letöltve: 2012.09. 05

Gázában (Gáza városban) található. Gáza Palesztinában van, Palesztina az arab világ, az pedig az iszlám világ része.”³⁹

3.2. IHH (*İNSAN HAK VE HÜRRİYETLERİ İNSANİ YARDIM VAKFI*)

Az IHH (The Foundation for Human Rights and Freedoms and Humanitarian Relief, azaz Emberi Jogok és Szabadság és Segélynyújtás Alapítványa) egy török NGO, amelynek székhelye Isztambulban található. Speciális célcsoportjai közül a legfontosabbak: palesztin menekültek, a fegyveres konfliktusok és a környezeti katasztrófák áldozatai. Támogatást nyújt az éhezőknek, a szegényeknek, segít az esetleges helyreállítási munkálatokban. Hirdeti a békét, az igazságot és elutasítja az elnyomás minden formáját. Utcai felvonulásokat, konferenciákat szervez. A céljai elérése érdekében együttműködik más NGO-kkal, helyi és külföldi szervezetekkel, hatóságokkal. Általános konzultatív státusszal rendelkezik az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsában. A szervezet több ezer regisztrált taggal rendelkezik, de önkéntesként is részt lehet venni a munkájukban.⁴⁰

3.3. UNRWA (*United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East*)

Az Egyesült Nemzetek Palesztin Menekülteket Segélyező Ügynöksége az ENSZ egyik autonóm szerve, amelyet az ENSZ Közgyűlés (302. határozata) állított fel, a palesztin menekültek jogainak elősegítése és munkaerő-kölcsönzés érdekében. Mandátumát az ENSZ többször megújította. Jelenlegi megbízatása 2014. június 30-án jár le. Bevételeit önkéntes hozzájárulásokból szerzi. Tekintettel a szervezet feladataira, szorosan együttműködik az ENSZ egyes autonóm szervezeteivel és szakosított intézményeivel, pl. UNICEF-fel, UNESCO-val, UNHCR-rel (az UNICEF az Egyesült Nemzetek Gyermekalapja, UNESCO az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete és az UNHCR az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztossága).⁴¹

³⁹ Gazdik, 71.

⁴⁰ <http://www.ihh.org.tr/vakif-kurulus-senedi/> Letöltve: 2012.09. 05

⁴¹ <http://www.unrwa.org/etemplate.php?id=47> Letöltve: 2012.09. 05

3.4. IDF (Israel Defense Forces)

Röviddel Izrael Állam kikiáltása után, 1948. május 31-én alakult meg az Izraeli Védelmi Erők katonai szervezet. Elődjei a Haganah, Irgun, Lehi és a Palmach nevű félkatonai csoportok voltak. Célja, hogy megvédje az állam területi integritását, szuverenitását és a zsidó népet a terrorizmus veszélyétől. Katonáik életüket is feláldozzák a lakosság és az állam védelme érdekében. Elveik szerint tiszteletben tartják az ország törvényeit és az emberi méltósághoz fűződő jogokat. Értékeik közé tartoznak: felelősség, bajtársiasság, fegyelem, professzionalizmus.⁴²

3.5. A Gáza-flottilla incidens

2010. május 30-án tízezer tonnányi segélyszállítmánnyal indult el a Mavi Marmara öt másik hajó kíséretében a Gáza-övezetbe, amely területet Izrael tengeri blokád alatt tartott. Az ún. Szabadság Flottillát két török szervezet vezette, a Free Gaza Movement⁴³ és az IHH. A megközelítőleg 600 fős hajókonvoj személyzete tisztában volt azzal, hogy Izrael valószínűleg meg fogja akadályozni a szállítmány Gázába jutását.⁴⁴

Ugyanazon a napon, május 30-án indult el Haifa kikötőjéből az izraeli flotta, amely a segélyszállítmány Gázába való jogtalan bejutását kívánta megakadályozni. Izrael a tengeri blokád fenntartását jogosnak véli, így előzetesen bejelentette, hogy a gázai partra szállást nem engedélyezi, csak egy Asdot kikötőjében történő átvizsgálás után. Az izraeli haditengerészet felszólítására a konvoj öt hajója megadta magát. A vezérhajó azonban a figyelmeztetést semmibe vette. Üzenetváltásuk során a következőket rögzítették: „...menjetek vissza Aushwitzba... segítünk emlékezni az araboknak szeptember 11-re.”⁴⁵

A tengeri blokád áttörésére tett kísérlet kudarcba fulladt. Izraeli kommandósok szállták meg a Mavi Marmarát. A hajón tartózkodó aktivisták az intézkedésnek ellenszegülve, késsel, botokkal, vasrudakkal, fűrésszel támadtak az izraeli katonákra. Az egyik aktivista az eset után a következőket mondta: „Amikor először felszálltam a hajóra, mártír akartam lenni, de nem volt esélyem. Remélem, idővel azzá válhatok.”⁴⁶

⁴² <http://www.idf.il/1503-en/Dover.aspx> Letöltve: 2012.09. 05

⁴³ Szabad Gáza Mozgalom

⁴⁴ <http://www.haberturk.com/dunya/haber/519141-israil-gemilere-karsi-harekete-geci> Letöltve: 2012.09. 05

⁴⁵ Az Egyesült Államok elleni terrortámadás időpontja, amelyet az al-Kaida nevű szervezet vállalt magára. A terrrorszervezet a támadást dzsihádnak, azaz szent háborúnak minősítette.

⁴⁶ http://www.hasturktv.com/mavi_marmara/593.htm Letöltve: 2012.09. 05

Az összecsapás eredményeként nyolc török és egy török-amerikai állampolgár vesztette életét, több mint ötvenen megsebesültek. Izrael a két szervezet segélyszállító akcióját provokációként értékelte. Izrael szerint a hajók célja nem humanitárius segélyszállítmány eljuttatása volt, ugyanis a legénység a támadásra felkészülten érkezett. Ezt az állítást az IHH vezetője, Yavuz Dede cáfolta. Elmondása szerint az önkéntesek nem kiképzett katonák. A szervezők azt állították, hogy az izraeli haditengerészet azonnal tüzelni kezdett, ahogy a fedélzetre szálltak. A haditengerészet parancsnoka elmondta, hogy önvédelemből tüzeltek, mert az életük veszélyben volt.⁴⁷

Az események híre néhány órán belül az egész világot bejárta. Ban Ki-moon ENSZ főtitkár Izrael magyarázatát kérte, az eseményekkel kapcsolatban megjegyezte, hogy sokkolták a történések és elítéli a támadást. Az Európai Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője, Catherine Ashton tájékoztatást kért az izraeli külügyminisztertől, Bakanı Liebermanntól és átfogó vizsgálatot rendelt el az ügy részleteinek felderítésére. Mahmúd Abbász három napig tartó gyászt hirdetett. Törökország számos nagyvárosában tüntettek a civilek az izraeli támadás ellen.⁴⁸

A Haaretz információi alapján Törökország állami terrorizmussal vádolta Izraelt. Recep Tayyip Erdoğan, török miniszterelnök szerint az izraeli támadás sértette a nemzetközi jogot ellentétben állt annak elveivel. Az elnök a válság kezelése érdekében chilei látogatását is azonnal megszakította. Az Arab Liga sürgette tagállamait, hogy fontolják meg Izraellel való kapcsolatuk 'felülvizsgálatát'. Szíria a Liga azonnali összehívását kezdeményezte, hogy megvitassák az ügy részleteit. Az Arab Liga főtitkára, Amr Moussa a dohai gyűlésen a következőket mondta: „Izrael még nincs kész a békekötésre. Izrael úgy gondolja, hogy a törvények felett áll.” Az izraeli külügyminiszter felhívta a polgárok figyelmét, hogy lehetőség szerint kerüljék a Törökországba történő utazást valamint a zsúfolt utcákon se tartózkodjanak. A törökök válasza alapján Izraelnek számolnia kell a következményekkel.⁴⁹

⁴⁷ <http://www.nytimes.com/2010/06/01/world/middleeast/01flotilla.html> Letöltve: 2012.09. 05

⁴⁸ <http://www.haberturk.com/dunya/haber/519211-dunyadan-israile-sert-tepkiler> Letöltve: 2012.09. 06.

⁴⁹ Reuters and Haaretz Service: "Turkey recalls envoy over Gaza flotilla deaths, accuses Israel of 'state terrorism'" May 31, 2010. <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/turkey-recalls-envoy-over-gaza-flotilla-deaths-accuses-israel-of-state-terrorism-1.293186> Letöltve: 2012.09. 06.

3.6. *Ki a felelős?*

Izrael azzal vádolta az IHH-t, hogy kapcsolatban áll az al-Kaida nevű terrorista szervezettel. Az incidens évében egy ún. terrorista megfigyelő listához is hozzáadta a török segélyszervezetet. Állításuk szerint a Mavi Marmara fedélzetén közel negyven aktivista tartózkodott, akik közül kb. tíz fő török állampolgár. Az IHH – véleményem szerint – jogosan érvelt akként, ha Izrael tudta, illetve tudni vélte, hogy 'terroristák' vannak a fedélzetén, miért nem kérte letartóztatásukat a török kormánytól? Az összeütközés, a konfrontáció lehetőségét azonban két alkalommal is jelezte Törökországnak, ennek ellenére a hajót nem állították meg a török hatóságok. A felelősséget mindkét fél próbálta a másikra hárítani. Eltérő álláspontot képviselt Izrael és Törökország is, valamint a nemzetközi közösséget is megosztotta az eset. Ankara elismerte, hogy többször jelezte az IHH felé, hogy nem ajánlatos Gázába utazni, mivel az izraeliek a blokád felállításakor már kijelentették, hogy ellenőrzés nélkül semmilyen hajó nem juthat el az övezetbe. Az IHH szerint három céllal indultak el Gázába:

- a segélyszállítmány eljuttatása az övezetbe,
- a blokád megnyitása a segélyt szállító hajók számára,
- a blokád embertelen oldalára való rávilágítás.

A következményeket tekintve a három célból kettő teljesült.

A török kormány elmondása alapján a konvojt indulás előtt alaposan átvizsgálták, valamint az utasokkal aláírtak egy dokumentumot, amellyel az erőszakmentességet kívánták biztosítani, valamint próbálták kiszűrni a radikális nézeteket valló személyeket.

Benjamin Netanyahu egyiptomi miniszterelnök szerint az IDF katonái önvédelemből lőttek, ugyanis az első támadás a hajóról érkezett. Az IHH elmondása alapján viszont az Izraeli Védelmi Erők indították el a vérontást. A török álláspont szerint a hajón nem volt fegyver. Azokat pedig, amelyeket elvettek a katonáktól, a tengerbe dobták.⁵⁰

A Mavi Marmara fedélzetén az incidenst követően késeket, vasrudakat, láncokat, fém eszközöket találtak. Mehmet Tuval kapitány szerint az aktivisták készültek egy lehetséges konfrontációra, amelyet nem tudott megakadályozni.⁵¹

⁵⁰[http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/2008%20Turkeys%20Crises%20over%20Israel%20and%20Iran.pdf](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/2008%20Turkeys%20Crises%20over%20Israel%20and%20Iran.pdf) 4-7. Letöltve: 2012.09. 06.

⁵¹<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/gaza-flotilla-captain-activists-prepared-attack-against-idf-raid-1.295591> Letöltve: 2012.09. 06.

Vitathatatlan, hogy mindkét fél számított egy lehetséges összeecsapásra, de érdemben nem tettek semmit ennek megakadályozására. Török részről a háttérben meghúzódó okok – meglátásom szerint – nyilvánvalóan a blokád jogtalan fenntartása ellen irányultak. Törökország korábban is jelezte, hogy nem ért egyet Izrael Gáza-politikájával kapcsolatban. Az eset nemzetközi visszhangja óriási volt, megannyi problémát, kérdést vet fel, amelyekre nem könnyű választ adni. Törökország a Közel-Kelet egyik meghatározó állama, így az eset kapcsán nem elhanyagolható szempont az sem, hogy ki kerül ki 'győztesen' az ügy érdemi lezárása után (ha egyáltalán sor kerül erre).

Izrael esetében megemlíthető, hogy a török kapcsolatok elvesztése, illetve ezek bizonytalanná válása, valamint a nemzetközi közösség negatív reakciója a fiatal állam megítélésén csorbát ejtett.

A tengeri blokád fenntartásának jogossága, illetve jogtalansága megosztja a nemzetközi közösséget. Az összeecsapás viszont – bármelyik fél indította is el – kilenc ember életét követelte és közel fél százan sérültek meg. Az IHH humanitárius tevékenysége legfeljebb részben vitatható, ugyanis a fedélzeten utazók többségét ténylegesen a segély nyújtása ösztönözte.

IV. Az incidens és a nemzetközi jog

4.1. A vizsgálóbizottságok

4.1.1. ENSZ Emberi Jogi Tanácsa

Az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa négy hónappal az eset után kiadott jelentésében a következő megállapításokat tette. A Tanács tényfeltáró missziója vizsgálta, hogy az izraeli támadás sérti-e a nemzetközi jogot, közelebbről az emberi jogokat valamint a nemzetközi humanitárius jogot. Emlékeztet arra, hogy az incidens egy hosszú előzményekre visszanyúló eset, így a felvetődő problémákat is egészében kell vizsgálat tárgyává tenni. A vizsgálóbizottság a tengeri blokád jogtalanságát állapítja meg a kialakult humanitárius válság miatt. Kijelenti, hogy az izraeli katonai művelet aránytalan, felesleges és felettébb brutális volt, amely semmiképp sem igazolható. Utal a IV. genfi egyezmény megsértésére, amely a polgári lakosság háború idejére szóló védelmét deklarálja.⁵² Úgy véli, Izrael semmibe vette a nemzetközi emberi jogokra vonatkozó kötelezettségeit: sértette az élethez való jogot, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód, büntetés tilalmát, a szabadsághoz és biztonsághoz való jogot, a jogtalan letartóztatás és fogva tartás tilalmát valamint a véleménynyilvánítás szabadságát. Megemlíti, hogy a flottilla legénységét valóban az emberiség, a gázai lakosok iránti aggodalom vezérelte. A helyzetet tarthatatlannak minősíti, és felhívja a figyelmet arra, hogy mielőbbi megoldást találjanak.⁵³

4.1.2. Turkel-Bizottság

Az izraeli Turkel-Bizottság 296 oldalas jelentésével 2011 januárjában készült el. A bizottság elnöke Jakob Turkel volt izraeli legfelsőbb bíró volt. A testület kezdetben korlátozott mandátummal rendelkezett, amelyet Turkel kezdeményezésére tanúk kihallgatására valamint iratok bekérésére terjesztettek ki.⁵⁴ Megállapította, hogy az Izrael által felállított blokád nem ütközik a nemzetközi jog szabályaiba – tekintettel arra, hogy célja a lakosság védelme. A

⁵² A polgári lakosság háború idején való védelmére vonatkozóan Genfben, 1949. augusztus 12-én kelt egyezmény 147. cikke szerint súlyos jogsértés a szándékos emberölés, a kínzás vagy embertelen bánásmód, nagy fájdalom szándékos előidézése vagy a testi épség, illetve egészség súlyos megsértése.

⁵³ http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/15session/A.HRC.15.21_en.pdf Letöltve: 2012.09. 08.

⁵⁴ <http://www.haaretz.com/print-edition/news/idf-to-blame-navy-in-scathing-report-on-gaza-flotilla-raid-1.301342> Letöltve: 2012.09. 08.

katonai akciót is jogosnak vélte annak ellenére, hogy kilenc ember halálát és több mint ötven fő sérülését okozta.⁵⁵ Utal az ENSZ Alapokmány 51. cikkére⁵⁶ és leszögezi, hogy az izraeli katonák önvédelemből cselekedtek. A Turkel-Bizottság következtetései:

- Izrael és a Gáza-övezet konfliktusa nemzetközi fegyveres összeütközésnek minősül,
- Izrael tényleges ellenőrzése a terület felett véget ért, amikor kivonultak 2005-ben;
- a blokád elődleges célja, a katonai biztonság fenntartása jogszerű, Izrael a feltételeknek megfelelően állította fel;
- Izrael emberi jogi kötelezettségeinek eleget tett, biztosítja a megfelelő élelmezést, orvosi ellátást a gázai lakosok számára;
- a blokád fenntartása, valamint az intézkedések végrehajtása nem minősül kollektív büntetésnek a gázaiak irányába;
- a hajóval szemben, amely a nemzetközi jog hatálya alá tartozó blokád áttörésére tesz kísérletet, megengedett az erőszak;
- az izraeli haditengerészet nemzetközi vizeken fogta el a hajókonvojt, amely összhangban áll a nemzetközi jog szabályaival;
- a flotta célja az volt, hogy felhívja a nyilvánosság figyelmét a blokád következtében kialakult humanitárius válsághelyzetre;
- a katonák által alkalmazott erőszak nem haladta meg a szükségesség és arányosság mértékét, az IHH aktivistái elveszítették a civil státuszukat, azzal, hogy közvetlenül részt vettek a támadásban;
- az IHH aktivistái lőfegyvert használtak az IDF katonái ellen;
- megállapítja, hogy az IDF szakszerűen járt el az adott helyzetben, különösen azért, mert nem várt erőszakkal szembesültek.

Összegezve a fentieket, a Turkel-Bizottság sem az izraeli blokád felállítását, sem pedig a katonák által alkalmazott erőszakot nem tartja a nemzetközi jog szabályaiba ütközőnek.⁵⁷

A jelentés nyilvánosságra kerülése után komoly viták keletkeztek. Abdullah Gül török államfő a beszámolót egyenesen értéktelennek és hiteltelennek minősítette, amely

⁵⁵ <http://www.turkel-committee.com/files/wordocs/7896summary-eng.PDF> Letöltve: 2012.09. 08.

⁵⁶ <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter7.shtml> . Letöltve: 2012.09. 08. Az 51. cikk leszögezi, hogy fegyveres támadás esetén minden államnak joga van az egyéni és kollektív önvédelem jogát gyakorolni, mindaddig, amíg az ENSZ Biztonsági Tanácsa meg nem teszi a szükséges intézkedéseket, a nemzetközi béke és biztonság fenntartása érdekében.

⁵⁷ <http://www.turkel-committee.gov.il/files/wordocs/8808report-eng.pdf> 111-113, 278-281. Letöltve: 2012.09. 08.

megfelelően érzékelteti Izraelnek a világgal és a nemzetközi joggal való viszonyát. A jelentést Izrael saját dokumentumának nevezi, amely nemzetközi jogi szempontból értékelhetetlen.⁵⁸

4.1.3. Palmer-jelentés

Ban Ki-moon ENSZ főtitkár kezdeményezte egy független vizsgálóbizottság felállítását, amely élére az egykori új-zélandi miniszterelnököt, Geoffrey Palmert állították, társelnökként pedig Alvaro Uribe kolumbiai elnököt. Mindkét érintett ország is képviseltette magát a testületben, így török részről Süleyman Özdem Sanberk, izraeliről Joseph Ciechanover vett részt a munkában. A bizottságot arra kérték fel, hogy tegyen eleget a Biztonsági Tanács május 31-ei nyilatkozatának, és teljes körű, átfogó és pártatlan jelentést dolgozzon ki, amely összhangban van a nemzetközi jog szabályaival. Leszögezték, hogy a vizsgálat célja nem az egyéni büntetőjogi felelősség megállapítása, hanem az ügy részleteinek tisztázása a tények és körülmények ismeretében, valamint lehetséges megoldás a jövőre vonatkozóan. A főtitkár hangsúlyozta, hogy a legteljesebb együttműködésre számít Törökország és Izrael részéről is. Egy kormányzati forrás szerint a zsidó állam leszögezte, hogy nem működik együtt, ha az IDF katonáit is bevonják a nemzetközi vizsgálatba.⁵⁹

A Palmer-jelentés összefoglalása:

- az erőszak általános tilalmát hangsúlyozza, amely alól három kivételt állapít meg: az önvédelmet, a polgárháborút (államon belüli erőszak) valamint a Biztonsági Tanács fegyveres rendszabályait. A jelentés hivatkozik az ENSZ Alapokmány 2. cikkének 4. pontjára és a már említett 51., valamint az 1982. évi Montego Bay-i egyezmény 88. és 302. cikkére;⁶⁰
- meghatározza a blokád definícióját és célját, valamint utal arra, hogy az érintett államok tudomására kell hozni, amelyeknek ezután tiszteletben kell tartani;
- a blokád fenntartója, amennyiben alaposan feltehető, hogy annak megsértésére törekednek, előzetes figyelmeztetés után, arányos és szükséges erőszakot alkalmazhat a hajó elfogásához.

⁵⁸ <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=israeli-probe-of-flotilla-raid-impartial-us-2011-01-25> Letöltve: 2012.09. 10.

⁵⁹ <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/ban-un-gaza-flotilla-probe-won-t-assign-individual-responsibility-1.307207> Letöltve: 2012.09. 10.

⁶⁰ Az Alapokmány előbb említett cikkelye valamint a tengerjogi egyezmény előírja az erőszak alkalmazásának tilalmát illetve a nyílt tenger békés célokra való használatának követelményét. Az erőszak tilalma a nemzetközi jog ius cogens szabályainak egyike.

http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf
<http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml> Letöltve: 2012.09. 10.

A jelentés javasolja, hogy az érintettek konzultáljanak egymással, és mindent tegyenek meg annak érdekében, hogy a jövőben még egyszer ilyen eset ne fordulhasson elő. Mindenekelőtt tartsák szem előtt a hajózás szabadságát a nyílt tengeren, valamint Izrael rendszeresen vizsgálja felül a blokád szükségszerűségét. Továbbá engedélyezze a segélyszállítmányok zökkenőmentes bejutását az övezetbe, 'lazítson' a blokád.

Az államok a nemzetközi jog alapelveit tiszteletben tartva járjanak el. Izraelnek figyelembe kell venni a következményeket. Az elhunyt családtagoknak illetve a sérülteknek kártérítést kellene fizetnie. A jelentés javasolja, hogy Törökország és Izrael folytassa diplomáciai kapcsolatait illetve stabilizálják a jelenlegi helyzetet. Javaslatot tett arra, hogy a két állam egy politikai fórum keretén belül jusson egyezsége.⁶¹

4.1.4. SETA

A SETA (Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) nevű török alapítvány egyik célja, hogy egy nemzetközi fórum biztosításával a különböző álláspontot képviselőket „egy asztalhoz ültesse”, annak érdekében, hogy konszenzusra jussanak. A hatékony működés érdekében tekintetbe veszi a politikai függőségeket, a gazdasági különbségeket. Tevékenysége nemzeti, regionális és nemzetközi szintre is kiterjed. Célja egy olyan jövő, amely az egyenlőségen, a békén, az igazságon és a jogállamiságon alapszik. 2011. szeptember 19-én került sor a szervezet keretében egy vitára, ahol többek között értékelték a török-izraeli kapcsolatok aktuális jellegét, valamint a Palmer-jelentést. Az első felszólaló Steven Cook (Hasib J. Sabbagh főmunkatársa) szerint az egykori új-zélandi elnök megerősítette Izrael blokádjának jogosságát valamint hozzátette, hogy a kialakult helyzet nem válság, hanem a török-izraeli kapcsolatokra való következtetés. Továbbá megjegyezte, hogy felesleges megoldást keresni, ugyanis a két államnak a jelenlegi állapot kialakulásához fűződött érdeke. Erol Cebeci (a SETA ügyvezető igazgatója) utalt arra, hogy a döntéshozatali folyamatban a biztonságpolitika a fő rendező elv, de Törökország részéről a nyilvános bocsánatkérés követelése Izraeltól mentes volt minden külpolitikai szándéktól. Daniel Levy (izraeli politikai elemző) „politikailag átlátszónak” nevezte a Palmer-jelentést. Három lehetséges stratégiát jelölt meg Izrael számára. Elsőként az ún. sündisznó stratégiát, melyben folytatja a keményvonalas politikát valamint továbbra is megtagadja a kétállamiság megoldását. A másodikat a jelenlegi Kadima politikához (amelyet centralista és liberális

⁶¹ http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf 4-6. 102. Letöltve: 2012.09.13.

pártprogram jellemmez) hasonlítja. A harmadik pedig a hernyó politika, amely esetében Izrael lemond minden jogáról a palesztinok javára és véget ér a megszállás.

Mindenesetre elgondolkodtató, hogy a két állam kapcsolata mennyire hat ki a nemzetközi közösségre. A nagyhatalmaknak is érdekében áll a helyzet mielőbbi rendezése. Az ügy nem mentes a politikától, sőt valószínűleg a háttérben is ez húzódik meg: új kapcsolatok keresése, a jelenlegi státusz megerősítése, helyezkedés a régióban, stb.⁶²

4.1.5. Izraeli Vizsgálóbizottság

2010 júniusában létrehoztak egy három főből álló izraeli vizsgálóbizottságot is, amelynek vezetője az izraeli volt legfelsőbb bíró, Yaakov Tirkel. A bizottság tagja az egykori vezérőrnagy, Amos Horev, aki az eset katonai szempontú megközelítésében nyújtott segítséget, harmadikként pedig Shabtai Rosenne, nemzetközi jogi professzor került be a bizottságba. Részt vett az üléseken nemzetközi megfigyelőként David Trimble és Ken Watkin is.⁶³

Az izraeli védelmi miniszter, Ehud Barak teljes felelősséget vállalt az IDF katonai akciója miatt. Megjegyezte az izraeli vizsgálóbizottság ülésén, hogy számítottak egy lehetséges konfrontációra, amelynek esetére tervet is készítettek. Ezt öt nappal az incidens előtt, május 26-án be is mutatták Benjamin Netanyahu miniszterelnöknek és az ún. „Hetek Tanácsának” (az izraeli kormány vezető miniszterei). A megbeszélésre kerülő terv tartalmazta a hírszerzés információt illetve több lehetőséget vett számba arra az eshetőségre, ha megpróbálják áttörni a blokádot. Elsősorban a flottilla megállításának következményeit mérlegelték, az erőszakos összeütközés realitása említés szinten maradt. Mint utóbb kiderült, jogosan tartottak a nemzetközi közösség megítélésétől, illetve a már évtizedek óta tartó szövetséges elvesztésétől.⁶⁴

Gabi Ashkenazi, az IDF vezérkari főnöke azt mondta, nem voltak felkészülve az erőszakos ellenállásra. Mindezt tetőzte, hogy az IHH szervezettel kapcsolatban hiányosak voltak az információk.⁶⁵ Állítása szerint az első katonák paintball fegyverekkel voltak ellátva, de miután az egyik katonát gyomron lötték, éles lőszert kaptak az IDF tagjai.⁶⁶

⁶² <http://www.setav.org/ups/dosya/99388.pdf> Letöltve: 2012.09. 13.

⁶³ <http://www.bbc.co.uk/news/10309872> Letöltve: 2012.09. 13.

⁶⁴ <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/i-take-full-responsibility-barak-tells-gaza-flotilla-probe-1.307118> Letöltve: 2012.09. 17.

⁶⁵ <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/idf-chief-to-gaza-flotilla-probe-raid-quickly-became-chaotic-1.307307> Letöltve: 2012.09. 17.

⁶⁶ <http://in.reuters.com/article/2010/08/11/idINIndia-50782620100811> Letöltve: 2012.09. 17.

Összegezve a fentieket: a vizsgálóbizottságok indokolását, javaslatait nem értékelte egyik fél sem igazán. Valamennyi testület a következő szempontok szerint tárgyalta az esetet:

- jogszerű-e az izraeli blokád,
- az IDF katonáinak akciója összhangban volt-e a nemzetközi jog szabályaival,
- a két ország közötti összeütközés nemzetközi vagy nem nemzetközi fegyveres konfliktus-e,
- az IHH jogi státusza,
- vizsgálták a tengeri hadviselésre vonatkozó rendelkezéseket.

4.2. Menekültügy

A menekült probléma kezelése a XX. század „érdeme”, amely előirányozta a nemzetközi, intézményes együttműködést. Szerződések rögzítik a rájuk vonatkozó meghatározásokat, szabályokat. Szervezetek sokasága végez humanitárius tevékenységet, hozzájárulva ezzel a táborokban élők helyzetének javításához.

A Gáza-övezetben nyolc menekülttábor található. A két legnagyobb az északi részen lévő Dzsabalíja, a másik pedig délen a Rafah. A kettőben együtt több mint 200.000 fő él. Az övezetben lakók 75 %-a az ENSZ által nyilvántartott menekült. Az UNRWA több iskolát, egészségügyi intézményt létesített a táborokban, de mindezek ellenére a túlszűfolttság, a rossz életkörülmények jellemzők. A táborokban élők a kilátástalanság miatt gyakran radikális nézeteket valló csoportokhoz csapódnak. A Hamász karitatív tevékenysége révén jelentős bázisokat épített ki a táborokban.⁶⁷

Ezen aspektus megítélése szempontjából a nemzetközi jogforrások közül a legfontosabb az 1967. évi jegyzőkönyvvel módosított 1951. évi genfi egyezmény a menekültek helyzetére vonatkozólag. A genfi egyezmény 1D cikke eltérő szabályozással, külön, speciális kategóriaként említi a palesztin menekülteket. Az általános meghatározás szerint menekült az, aki meghatározott okokból vallási, politikai nézet, faji, nemzeti hovatartozása miatti üldöztetésből, megalapozott félelme miatt elhagyja az állampolgársága szerinti országot, és oda nem tud vagy nem akar visszatérni.⁶⁸

⁶⁷ Gazdik, 68-69.

⁶⁸ <http://www.unhcr.org/pages/49c3646c125.html> Letöltve: 2012.09. 21.

Az egyezmény személyi hatálya szerint – három csoportot különít el – az első csoportba tartozók: palesztin menekültek azok, akiket Izrael Állam létrejöttekor arról a területről elűldöztek és nem térhetnek oda vissza. Tulajdonképpen az első arab-izraeli háború menekültjeit kell ez alatt érteni. A másodikba pedig az 1967-es háború során „lakóhelyükről elűzött kényszervándorokat” (displaced persons). A harmadik csoportot tekintve az általános szabályok az irányadók.⁶⁹

1948-ban az ENSZ létrehozta az Egyesült Nemzetek Palesztin Menekülteket Segélyező Szervezetét (UNRPR), amelynek feladata volt, hogy összehangolja a különböző NGO-k, a palesztin menekültek és az ENSZ szerveinek álláspontjait, valamint támogatást nyújtson a menekültek számára. A következő évben, 1949-ben pedig az UNRWA nevű humanitárius segélyszolgálatot hívták életre. Az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosa (UNHCR) 2002 októberében útmutatás adott ki a palesztin menekültek helyzetének tisztázására, azaz az egyezmény ide vonatkozó részének értelmezésével kívánt segítséget nyújtani.⁷⁰

Az 1951. évi Genfi Egyezmény 1D cikk a következőként rendelkezik:

„Az Egyezmény nem alkalmazható azokra a személyekre, akik jelenleg nem az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosától, hanem az Egyesült Nemzetek valamely más szervétől vagy ügynökségétől kapnak védelmet vagy támogatást.

Ha ez a védelem vagy támogatás bármely okból anélkül szűnik meg, hogy e személyek helyzetét az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének megfelelő határozataival összhangban véglegesen rendezték volna, e személyeket ipso facto megilletik az Egyezmény által biztosított előnyök.”⁷¹

Az idézett cikk értelmezésére figyelemmel a következő megállapítások tehetők: mivel az UNRWA hatásköre meghatározott területekre terjed ki (Jordánia, Szíriai Arab Köztársaság, Libanon, Gáza-övezet, Ciszjordánia), ezért a többi palesztin menekült kérdésében az UNHCR jár el. Az 1D cikk tehát az első bekezdésben kizárja a palesztin menekülteket az egyezmény alkalmazhatóságából. A másodikban viszont „korrigálja” az előzőt, ugyanis ha ezt nem tartalmazná, az egyezmény semmiféle jogot nem biztosítana a palesztin menekültek számára, ez pedig nehezen összeegyeztethető az ENSZ és a nemzetközi jog alapelveivel.

Figyelemfelkeltő professzor Barry Rubin (közel-keleti problémák és a terrorizmus szakértője) éles kritikája, aki szerint az UNRWA szervezetnek nem áll érdekében, hogy megszűnjön az arab-izraeli konfliktus, illetve, hogy érdemben bármilyen intézkedést tegyen a menekültkérdés

⁶⁹ http://helsinki.hu/wp-content/uploads/UNHCR_Palesztin_1D.pdf Letöltve: 2012.09. 21.

⁷⁰ http://helsinki.hu/wp-content/uploads/UNHCR_Palesztin_1D.pdf Letöltve: 2012.09. 21.

⁷¹ <http://www.unrwa.org/userfiles/2010011791015.pdf> Letöltve: 2012.09. 21.

problémájának megoldására, ugyanis ezzel saját létezésének alapját vonná kétségbe illetve megszüntetné. Az UNRWA szolgáltatásait elavultnak tartja. Megjegyzi továbbá, hogy az egyik legnagyobb népsűrűségű területen a helyi lakóknak szinte egyáltalán nem tudnak munkát biztosítani. Az UNRWA Hamász és Fatah tagokat is alkalmaz, valamint jelentős anyagi támogatást kap tőlük. Álláspontja szerint a szervezet munkájára nincs szükség, mert a depolitizált UNHCR – ellentétben az UNRWA-val – sokkal hatékonyabban képes működni ezen a területen.⁷²

4.3. Tengeri blokád és a tengerjog

A blokád egy olyan zárlat (egy terület bekerítése) a tengeren, amelynek célja az ellenséges erők blokkolása, mely során sem a kikötőket sem a partot nem tudják megközelíteni, elvágvá ezzel a tengeren túli kommunikációt. A blokád területére tilos minden hadi- és kereskedelmi hajónak belépni. E tilalom alól a blokádot fenntartó kivételt biztosíthat a humanitárius segélyt szállító hajók számára, az ellenőrzés jogát fenntartva.

Az 1909-es londoni deklaráció⁷³ tartalmazza a blokád fogalmi elemeit:

- a blokádnak valósnak kell lennie, ez azért lényeges, mert nem csak bejelenteni szükséges, hanem ellenőrizni is;
- a blokádot részrehajlás nélkül kell alkalmazni minden hajó esetében;
- nem akadályozhatja a hajók semleges kikötőkbe való eljutását;
- a blokád hatékonysága érdekében fenntartója erőszakot alkalmazhat;⁷⁴
- a blokád tényéről értesítést kell küldeni a semleges államok számára, valamint a hajókat figyelmeztetni kell arra, hogy blokád által védett területre érkeztek.⁷⁵

Lényeges, hogy a blokád alkalmazója erőfölényben legyen, ugyanis ezzel képes biztosítani a blokád fenntartását. Nemzetközi jog szerint kétféle blokád létezik: háború idején és a békeidőben fenntartott. Ez utóbbi esetében a blokád az agresszió egyik sajátos formája.⁷⁶ Békében a blokád alkalmazása a nemzetközi jog szerint erőszakos beavatkozásnak minősül.

⁷² <http://www.washingtontimes.com/news/2008/may/19/defund-unrwa/> Letöltve: 2012.09. 27.

⁷³ Declaration concerning the Laws of Naval War. London, 26 February 1909. <http://www.icrc.org/ihl.nsf/FULL/255?OpenDocument> Letöltve: 2012.09. 27.

⁷⁴ Ekkor a ius ad bellumot még csak a Drago-Porter egyezmény (1907) korlátozta. „Blockades, in order to be binding, must be effective, that is to say, maintained by a force sufficient really to prevent access to the coast of the enemy.” <http://www.icrc.org/ihl.nsf/FULL/105?OpenDocument> Letöltve: 2012. 09. 28.

⁷⁵ John C. Colombos: The International law of the sea. Longmans, Green and Co., London, 1954. 577-581.

⁷⁶ ENSZ Közgyűlés határozata az agresszió fogalmáról. <http://untreaty.un.org/cod/avl/ha/da/da.html> Definition of Agression, Resolution 3314 (XXIX). Letöltve: 2012.10. 05.

A Palmer-jelentés leszögezi, hogy Izrael tengeri blokádja jogszerű, ugyanis összhangban van a nemzetközi jog szabályaival, de hangsúlyozza, hogy a zárlat nem akadályozhatja a lakosság túléléséhez elengedhetetlenül szükséges áruk bejutását. Felhívja az IHH nevű humanitárius segélyszervezet figyelmét arra, hogy tiszteletben kell tartani az állam biztonsági intézkedéseit, és előzetes hozzájárulás nélkül ne lépjenek be a területre. Különbséget tesz a szárazföldi átkelőhelyek és a tengeri blokád ellenőrzése között – ezek bevezetése időben is eltért egymástól, ugyanis ez utóbbit egy évvel később, 2009-ben állította fel Izrael. Törökország a tengeri hajózás szabadságának megsértését látta a blokád fenntartásában, valamint megjegyezte, hogy az incidens nyílt tengeren történt, így sérti a nemzetközi jog alapelveit.⁷⁷

Ez utóbbi megállapítás felveti e kérdéskör tisztázásának szükségességét is. Nemzetközi jogi szempontból a nyílt tenger jogi státusza *res communis omnium usus*, azaz mindenki által szabadon használható. Ez az elv részben azt jelenti, hogy egyik állam se terjesztheti ki rá szuverenitását, valamint a tengeri szabadságjogok minden államot megilletnek. A tenger jogi osztályozása alapján a nyílt tenger a nemzetközi jog szabályainak alárendelt. Ez azonban nem jelent kizárólagos uralmat, ugyanis az ún. lobogó állam felségjogot gyakorol a hajói felett.⁷⁸

Török álláspont szerint Izrael megsértette a tengerjogi egyezmény 110. cikkében foglalt átvizsgálási jogot, ugyanis az említett cikk deklarálja, hogy mely esetekben jogosult a hajó átvizsgálására. Eszerint nem volt joga katonai művelet megindítására, különösen azért, mert a hajón nem katonák, hanem civilek tartózkodtak. Továbbá a Montego Bay-i⁷⁹ egyezmény a hajózás szabadságát elismeri a nyílt tengeren.⁸⁰

Felmerült, hogy Izrael a nyílt tengeren fenntarthatja-e jogosan a blokádöt? Ha nincs kétség afelől, hogy a hajók célja a blokád áttörése, akkor fenntartható, és – ebben az esetben – Izrael megakadályozhatja, hogy a jogsértő hajók átlépjék a parti tenger határvonalát.⁸¹

Az egyezmény rögzíti, hogy a nyílt tengeren közlekedő hajó a lobogó állam kizárólagos⁸² joghatósága alatt áll, valamint hatóságain kívül más a hajót nem tarthatja vissza.

Az izraeli blokád ilyen formában történő kiterjesztése a nyílt tengerre megsérti-e a hajózás szabadságát? A tengeri szabadságjogok minden államot megilletnek, de figyelemmel kell

⁷⁷ http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf 38-45. Letöltve: 2012.10.05.

⁷⁸ http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf Part VII, High Seas, Section 1. General Provisions. Letöltve: 2012.10.05.

⁷⁹ http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf a hivatkozott cikkek megtalálhatók az egyezményben. Letöltve: 2012.10.05.

⁸⁰ <http://www.todayszaman.com/tz-web/news-211726-jurists-israeli-flotilla-assault-violation-of-international-law.html> Letöltve: 2012.10.05.

⁸¹ http://articles.nydailynews.com/2010-06-02/news/29438207_1_gaza-flotilla-blockade-gaza-strip

⁸² Tengerjogi deliktumok esetében megtörik ez a kizárólagosság. Letöltve: 2012.10.05.

lenni más államok érdekeire e jogok érvényesítése, gyakorlása során. Továbbá rögzíti a tengerjogi egyezmény, hogy a tenger csak békés célokra használható.⁸³

4.4. *Diplomácia*

A Palmer-jelentés Izrael tengeri blokádját jogszerűnek ítélte, viszont az általuk alkalmazott erőszakot túlzottnak. Törökország a jelentés kiszivárgását követően az izraeli nagykövetet *persona non gratá*vá nyilvánította.

A nem kívánatos személlyé nyilvánítás az egyik legjelentősebb szankció, amely a diplomáciai képviselőt tagjaival szemben alkalmazható. Tulajdonképpen egy politikai döntés, amelyet a bécsi egyezmény is alátámaszt az „anélkül, hogy elhatározását indokolnia kellene”⁸⁴ kitéttel. Minthogy a nemzetközi jog az államok közötti kapcsolatokat szabályozza, a „diplomata személyéhez kapcsolódó egyéni felelősség ebben az esetben is csak látszólagos.”⁸⁵

A fogadó állam általában a diplomáciai érintkezésben kialakult hivatalos formákat használja, és felszólítja a küldő országot, hogy hívja vissza képviselőjét. Ez a megoldás bizalmasabb és diplomatikusabb, ugyanis minél nagyobb nyilvánosságot kap az ügy, annál kedvezőtlenebbül hat a két állam politikai megítélésére. A *persona non gratá*vá nyilvánítás mint „büntetés” azonban az államok közötti kapcsolatok megromlásának jelzéseként is értelmezhető. A diplomáciai képviselők joghatóság alóli mentességéből adódóan az egyetlen kényszerintézkedés, amelyet alkalmazhatnak velük szemben, a nem kívánatos személlyé nyilvánítás.⁸⁶

Törökország a zsidó állam bocsánatkérésére számított, illetve ezt követelte az izraeli nagykövet kiutasítását megelőzően. A Palmer-jelentés egyébként e gesztus illetve elégtétel megtételére nem szólította fel Izraelt, nem ajánlotta azt számukra. Abdullah Gül török elnököt felkérték, hogy véleményezze a bizottság döntését és azt mondta, hogy a jelentés semmis számukra. Ahmed Davutoğlu külügyminiszter pedig hozzátette, hogy eljött az idő, hogy Izrael megfizessen a tetteiért. Ezek után Törökország bejelentette, hogy a diplomáciai kapcsolatukat másodtitkári szintre csökkenti és felfüggeszti az Izraellel való katonai együttműködést is. A török külügyminiszter arra is figyelmeztetett, hogy amíg az izraeli kormány nem teszi meg a szükséges lépéseket, nem lesz visszaút. A legnagyobb árat fizetik a jogsértésükért, amely

⁸³ http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf a hivatkozott cikkek megtalálhatók az egyezményben: 300. cikk a Jóhiszeműség és joggal való visszaélés, 88. cikk Nyílt tenger fenntartása békés célokra Letöltve: 2012.10.05.

⁸⁴ http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf 9. cikk Letöltve: 2012.10.09.

⁸⁵ Hargitai József: A diplomácia és konzuli kapcsolatok joga. Aula Kiadó, Budapest, 2005, 106.

⁸⁶ Hargitai, 107.

egyik fontos következménye, hogy elveszítik a török baráti kapcsolataikat. Izrael többször kifejezte sajnálatát az áldozatok miatt – a családoknak kártérítést is fizetett – viszont hozzátette, hogy az IDF katonái önmagukat védték, ezért nem kell bocsánatot kérni Törökországtól.⁸⁷

A 2010. május 31-én történt események tehát diplomáciai válságot eredményeztek. A Palmer-jelentés, célja – többek között – az lett volna, hogy a két állam rendezze kapcsolatát. Ennek ellenére Törökország a következő kijelentéseket tette 2011-ben:

- a diplomáciai kapcsolataikat másodtitkári szintre csökkentik Izraellel (a bejelentést követő harmadik napon a török nagykövet elhagyta az országot);
- Törökország nem fogadja el a gázai blokád fenntartását, továbbá mindent megtesz azért, hogy nemzetközi bíróság elé kerüljön az ügy;
- a jelenleg érvényben lévő valamennyi Izraellel kötött katonai megállapodást felfüggeszti.⁸⁸

Moshe Ya'alon, az IDF parancsnoka kifejezte abbéli aggályát, hogy ha egyszer bocsánatot kérne Izrael Törökországtól, akkor sem garancia, hogy a kapcsolatot stabilizálni tudják. A muszlim ország a legtöbb, amit hajlandó megígérni, hogy a diplomáciai kapcsolatot visszaállítja nagykövetségi szintre.⁸⁹

Az izraeli külügyminisztérium hivatalosan jelezte, hogy az izraeli katonai attasé, Moshe Levy, valószínűleg nem hagyja el az országot. Ugyanakkor azt is hozzátette, hogy az attasénak nem lenne gyakorlati funkciója, mert a katonai együttműködést felfüggesztették. Izraeli tisztviselők szerint az, hogy a katonai attasé marad, annak a jele, hogy a kapcsolat a két állam mint egykori szövetséges között megjavítható.⁹⁰

Diplomáciai tekintetben a gázai incidenst megelőzően egyébként már volt nézeteltérés a két ország között, amelyben bocsánatkérés is történt. Danny Ayalon izraeli külügyminiszter-helyettes magához hívatta a török nagykövetet, Ahmet Oguz Celikkolt egy török televízió műsorban közzétett Izrael-ellenes show miatt 2010-ben. Ayalon szándékosan alacsonyabb székre ültette a nagykövetet, illetve az asztalon sem helyezett el török zászlót – amely egyébként szokás. A külügyminiszter személyesen írt bocsánatkérő levelet, amelyben azt

⁸⁷ <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-14762475> Letöltve: 2012.10.09.

⁸⁸ <http://www.mavikocaeli.com.tr/yerel/israil-buyukelcisi-kovuldu-h88725.html> Letöltve: 2012.10.09.

⁸⁹ <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4110098,00.html> Letöltve: 2012.10.09.

⁹⁰ <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=turkish-israeli-ties-formally-downgraded-2011-09-08> Letöltve: 2012.10.09.

állította, hogy nem állt szándékában a nagykövet megalázása. Törökország azonban egy második levelet is követelt, amelynek megérkezését a török miniszterelnök, Recep Tayyip Erdoğan meg is erősített. Izrael szerint ezt a második, hivatalos bocsánatkérő levelet meg kellett írniuk azért, hogy a két állam között béke legyen. Avigdor Lieberman izraeli külügyminiszter azt mondta, Izrael nem akar konfrontációt Törökországgal. A feltételezett szándékos sértés azonban mélyítette a szakadékot a két nemzet között. Annak ellenére, hogy Izrael hivatalos bocsánatkérése megtörtént, egy török „nyilatkozat” is született, mely szerint a diplomáciai válság véget ért ugyan, azonban a két ország kapcsolata helyrehozhatatlanul sérült, Törökország és Izrael soha többé nem lesz olyan szoros viszonyban egymással, mint a kezdetekben. Törökországban egy stratégiai váltás megy végbe, amely következtében a muszlim világ felé fordul.⁹¹

4.5. Nemzetközi fegyveres konfliktus

A Palmer-jelentés jogszerűnek ítélte Izrael tengeri blokádját, ugyanis a San Remo Manual által rögzített hat követelményt bizonyítottanak találta.⁹² Az ötödik kritérium, amely szerint a gázai blokád egy nemzetközi fegyveres konfliktusra adott válasz, azonban kétséges. A tengerjogi egyezményben rögzített elvek és szabályok a tengeri hadviselésre nem vonatkoznak, azaz ez utóbbira a *lex specialis derogat lex generalis* jogelv alkalmazandó, vagyis békeidőben az UNCLOS, fegyveres összeütközés esetén a humanitárius nemzetközi jog szerződéses és szokásjogi rendelkezései irányadók. Lex specialis jellege miatt 1994 óta a San Remo Manual ad iránymutatást, figyelemmel az 1949. évi genfi egyezményekre és az 1977. évi kiegészítő jegyzőkönyvekre.⁹³

Az genfi egyezmények alapján nemzetközi fegyveres összeütközés:

- a hadüzenettel kinyilvánított háború;
- bármely más fegyveres konfliktus, amely esetében az egyik fél nem ismeri el a hadiállapot fennállását;

⁹¹ <http://www.haaretz.com/news/peres-humiliation-of-turkey-envoy-does-not-reflect-israel-s-diplomacy-1.261381> Letöltve: 2012.10.18.

⁹² San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea, 12 June 1994. <http://www.icrc.org/ihl.nsf/full/560?opendocument> IV. rész, II. szakasz Letöltve: 2012.10.18. Jogi kötelező erővel nem bír.

⁹³ http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf 15-17, 70 cikk Letöltve: 2012.10.18.

- az egyik fél területének részben vagy egészben való megszállása, akkor is, ha ez nem ütközik semmilyen katonai ellenállásba.⁹⁴

Az 1977. évi jegyzőkönyv kiegészítette e fogalomkört az önrendelkezési jogukért harcoló népek küzdelmére.⁹⁵ A nem nemzetközi fegyveres összeütközés tehát konfliktus a kormányzati erők és fegyveres szervezetek, csoportok között (amelyet köznapiban szóhasználatban polgárháborúként aposztrofálunk).⁹⁶ Összegezve az eddigieket, míg a nemzetközi fegyveres konfliktus államok közötti összeütközést, a nem nemzetközi pedig egy állam területén belül lezajló „harcokat” jelöl. Ez alól kivételt képeznek a belső zavargások, feszültségek, kisebb súlyú erőszakos cselekmények. Nem nemzetközi fegyveres összeütközés esetén az egyik oldalon az önmagát legitimnek vélt kormányzati erő, míg a másikon egy szervezet áll, tehát nem két vagy több állam közötti összeütközést jelent. Amennyiben más államok is beavatkoznak a kormány ellen harcoló fegyveres csoport oldalán, a „polgárháború” internacionalizálódik, viszont ha a kormány felkérésére avatkoznak be, nem lesz nemzetközi jellegű.⁹⁷ Megjegyzendő, hogy egyre inkább elmosódik a határ nemzetközi és nem nemzetközi fegyveres összeütközés elhatárolása esetében. A külföldi államok beavatkozása pedig tovább nehezíti a minősítést.⁹⁸ Ez előbbit a Nemzetközi Bíróságnak a Nicaragua-ügyben hozott 1986. évi érdemi ítélete is alátámasztja.⁹⁹ A kérdést illetően saját álláspontom az utolsó fejezet tükrözi.

⁹⁴ <http://www.icrc.org/eng/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf> 1949. évi genfi egyezmény a polgári lakosság háború idején való védelméről, 2. cikk Letöltve: 2012.10.18.

⁹⁵ <http://www.icrc.org/eng/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf> Az 1949. augusztus 12-én kötött genfi egyezményeket kiegészítő és a nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló jegyzőkönyv, I. cikk, 1. bekezdés, 4. pont. Letöltve: 2012.10.18.

⁹⁶ <http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/opinion-paper-armed-conflict.pdf> 5. Letöltve: 2012.10.18.

⁹⁷ Non-international armed conflicts are armed confrontations occurring within the territory of a single State and in which the armed forces of no other State are engaged against the central government. <http://www.iihl.org/iihl/Documents/The%20Manual%20on%20the%20Law%20of%20NIAC.pdf> The Manual on the Law of NonInternational Armed Conflict 2. Letöltve: 2012.10.18.

⁹⁸ Hoffmann Tamás: A fegyveres konfliktus minősítési problémái a polgárháborúba történő külföldi katonai beavatkozás esetén. In.: Studia Iuris Gentium Miskolciensia – Tomus IV. 25-26. o. A cikk szerint a fegyveres konfliktusok nyolc kategóriába sorolhatók.

⁹⁹ Az ún. contráktat támogató Egyesült Államok beavatkozása miatt a Bíróság a non-intervenció elvének megsértését állapította meg. 167. Az ügy részletesen: <http://www.icj-cij.org/docket/files/70/6505.pdf>

4.6. *Kombattánsi státusz és a civil lakosság*

A szárazföldi háború törvényeiről és szokásairól rendelkező 1907-es hágai egyezmény (Convention respecting the Laws and Customs of War and Land) alapján a kombattáns (harcos):

- kombattáns az, aki a hadsereg tagja;
- azok a „milíciák és a szabad csapatok tagjai” is, akik tekintetében fennállnak az alább szereplő feltételek;
- 1949-ben bevonták e fogalomkör alá a gerillákat is;
- 1977-ben enyhítettek e négy szigorú feltételen.

A IV. hágai egyezményhez csatolt melléklet 1. cikkében szereplő feltételek:

- felelős parancsnokság alatt áll;
- távolról is felismerhető, megkülönböztető jelvényt visel;
- fegyvereit nyíltan viseli;
- tevékenysége során tiszteletben tartja a háború törvényeit és szokásait.¹⁰⁰

Aki pedig nem tartozik ebbe a kategóriába, polgári személynek tekintendő. Az 1907. évi hágai egyezmény arra is vonatkozott, hogy nem csak a hadsereg tagjait lehet kombattánsnak tekinteni, hanem a „milíciák és a szabad csapatok tagjait is.” Az 1949. évi genfi egyezmények a fentieket kiegészítették azzal, hogy amennyiben a szervezett ellenállási mozgalmak (gerillák) megfelelnek a hágai „kritériumoknak”, szintén kombattánsi kategóriába tartoznak. A genfi egyezmények közös 3. cikke kimondja, hogy mind nemzetközi, mind pedig nem nemzetközi fegyveres összeütközés esetén az ellenségeskedésben közvetlenül nem résztvevők fokozott védelemben részesülnek (ugyanis a háború joga szerint katona csak katona ellen harcolhat).¹⁰¹ A Turkel-Bizottság megállapította, hogy az IHH aktivistái elveszítették a civil státuszukat azzal, hogy közvetlenül részt vettek az ellenségeskedésben.¹⁰²

¹⁰⁰ <http://www.icrc.org/ihl.nsf/full/195> I. fejezet, 1. cikk, 1. szakasz Letöltve: 2012.10.18.

¹⁰¹ <http://www.icrc.org/eng/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf> A polgári lakosság háború idején való védelméről, IV. genfi egyezmény, 3. cikk, 1. pont Letöltve: 2012.10.18.

¹⁰² <http://www.turkel-committee.com/files/wordocs/7896summary-eng.PDF> 19-20. Letöltve: 2012. 10.18.

V. A Nemzetközi Bíróság előtt

Törökország „ígérete” ellenére a Gáza-flottilla ügy nem került a hágai bíróság elé.¹⁰³ Amennyiben erre sor került volna – véleményem szerint – a Bíróság feltételezhetően a következő megállapításokat tette volna.

A fentebb elmondottak alapján vizsgálendő a tengeri blokád jogszerűsége az emberi jogok korlátozásának figyelembe vételével valamint a katonai akció szükségessége. A vitát a két állam egyfelől peres úton viheti a Bíróság elé, amelynek azonban kötelező ítélet lenne az eredménye, valamint mindkét ország hozzájárulása szükséges, tehát a Bíróság joghatóságának alapja a peres felek megállapodása.¹⁰⁴ A másik megoldás a vita rendezésére a véleményező eljárás, vagyis Törökország az ENSZ Közgyűlését felkérné, hogy tanácsadó véleményt kérjen a Nemzetközi Bíróságtól a kérdést illetően, ez azonban kötelező jogi erővel nem bírna. A Nemzetközi Bíróság a tanácsadó vélemény megadását akkor tagadhatja meg, ha:

- nem jogi kérdésről van szó,
- ha ultra vires kérelemről van szó,
- ha a kérelem tárgya a felek közötti jogi kérdés lényegét érinti.¹⁰⁵ (Feltehetően ez utóbbi körülmény fennforogna.)

Az incidensben a következő problémák vizsgálata lenne szükséges:

Feltételezzük, hogy fegyveres konfliktus áll fenn Izrael és a Hamász között, amely következtében – biztonsági célból – került megépítésre a tengeri blokád. Mint már fentebb kifejtettem nemzetközi fegyveres összeütközésről akkor beszélünk, ha államok között kerül sor az erőszak alkalmazására, azaz államközi jellege vitathatatlan. Ezzel szemben nem nemzetközi fegyveres konfliktus az, amelyben a hatalmon lévő – önmagát legitimnek vélő – kormány és valamilyen szervezett csoport (vagy két csoport) között alakul ki összeütközés, az adott állam területén. Nem kétséges, hogy nemzetközi fegyveres összeütközés esetén a tengeri blokád jogszerűen fenntartható, vitatott azonban, hogy ennek hiányában, azaz nem nemzetközi konfliktus kapcsán jogos-e. A Palmer-jelentés melléklete szerint az Elnök és Alelnök azon a véleményen volt, hogy tengeri blokád alkalmazható nem nemzetközi fegyveres konfliktusban is, legalábbis véleményük szerint engedi alkalmazását a nemzetközi

¹⁰³ <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/turkey-to-refer-israel-s-blockade-of-gaza-strip-to-the-hague-1.382330> Ankara „lobbizna”, hogy az ENSZ Közgyűlése kérjen tanácsadó véleményt a Nemzetközi Bíróságtól a gázai blokád jogszerűtlen alkalmazásával kapcsolatban.

¹⁰⁴ Egyoldalú alávetési nyilatkozatot egyik fél sem tett, amellyel kötelezőnek ismerné el a Nemzetközi Bíróság joghatóságát minden olyan állammal szemben, amely ugyanezt a kötelezettséget vállalja. <http://www.icj-cij.org/jurisdiction/index.php?p1=5&p2=1&p3=3> Letöltve: 2012.10.25.

¹⁰⁵ <http://www.icj-cij.org/jurisdiction/index.php?p1=5> Letöltve: 2012.10.25.

humanitárius szokásjog.¹⁰⁶ Itt utalnék a hat követelményre, amely a tengeri blokád alkalmazását jogszerűvé teszi, különösen az ötödikre.¹⁰⁷ A San Remo Manual rögzíti, hogy a blokád nem tartható fenn, ha a lakosság alapvető túlélési esélyeit rontja, valamint ha a blokád fenntartásának célja jogosulatlan katonai előny megszerzése. (A San Remo Manual jelentősége ellenére azonban jogi kötőerővel nem bír.) Kimondja továbbá, hogy a „zárlatot” fenntartónak a segélyszállítmányok bejutását engedélyeznie kell, de a hajók ellenőrzésének jogát is rögzíti.¹⁰⁸

Visszatérve a nemzetközi-nem nemzetközi konfliktus problematikájára, felvetődik a kérdés, hogy a Hamász nevű szervezet milyen státusszal bír, ugyanis ez a terrorista szervezet Gáza *de facto* kormánya. Az Izraeli Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint nemzetközi fegyveres összeütközésről van szó, mert Gáza nem Izrael része. Továbbá hadviselő fél a nemzetközi fegyveres összeütközésben résztvevő állam, vagy egy szervezett, katonai csoport, amely az állam területén található (önrendelkezési jogukért harcoló nép). A Hamász azonban nem Izrael területén található. Ahhoz, hogy egy terrorista csoport hadviselő fél lehessen, meg kell felelni a nemzetközi szokásjognak és a háború jogában feltüntetett kritériumoknak. A Hamász rakétákkal támadta Izraelt. Mivel az ilyen támadás nem tesz különbséget civilek és katonák között, nyilvánvalóan sérti a háború jogát. Ha ezeket elfogadjuk, a Hamász és Izrael közötti konfliktus nem tekinthető nemzetközi fegyveres összeütközésnek, így a gázai blokád is jogszerűtlenné válna.¹⁰⁹

Amennyiben török javaslatra a Közgyűlés megszavazná, hogy tanácsadó véleményt kérjen a Nemzetközi Bíróságtól – ugyanis a peres eljáráshoz mindkét fél beleegyezése szükséges lenne, ezt azonban Izrael bizonyára megtagadná – a hágai testület feltételezhetően a következőket venné figyelembe:

- van-e joghatósága? Izrael hivatkozna a kelet-karéliai szabályra, mely szerint a kérdésre adott válasz egyben érdemi döntés is lenne a vitázó felek között. A Bíróság tekintettel az ENSZ Közgyűlés 377 (V) Uniting for Peace határozatára, kijelenthetné, hogy a béke és biztonság érdekében vizsgálhatja az ügyet, ugyanis az nem kizárólag két államot érint, hanem az egész nemzetközi közösséget;

¹⁰⁶ Russel Buchan : The Palmer Report and the legality of Israel's naval blockade of Gaza. In.: International and Comparative Law Quarterly, vol. 61. 2012 267.

¹⁰⁷ The blockade must be response to an international armed conflict. Russel Buchan: The Palmer Report and the legality of Israel's naval blockade of Gaza. In.: International and Comparative Law Quarterly, vol. 61. 2012 266.

¹⁰⁸ San Remo Manual <http://www.icrc.org/ihl.nsf/full/560?opendocument> 102-103 cikk Letöltve: 2012.10.25.

¹⁰⁹ Russel Buchan : The Palmer Report and the legality of Israel's naval blockade of Gaza. In.: International and Comparative Law Quarterly, vol. 61. 2012 265-270.

- a vizsgálendő kérdések politikai jellege nem vitatott. Izrael szerint nem jogi kérdésről van szó, így a Bíróságnak meg kellene tagadnia a tanácsadó véleményt. Az ENSZ Bírósága azonban olyan jogi gyakorlattal rendelkezik, hogy el tudja választani egymástól a jogi és a politikai elemeket;
- a blokád megsértésével Izrael megsértette a népek önrendelkezési jogát, amely a nemzetközi jog *ius cogens* szabályainak egyike;
- a Bíróság megállapítaná, hogy a blokád sérti a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 12. cikkének 1. pontját, amely szerint: minden olyan személynek, aki törvényesen tartózkodik valamely állam területén, joga van e területen a szabad mozgásra és a tartózkodási helye szabad megválasztására;¹¹⁰
- Izrael katonai szükséghelyzetre hivatkozna, a Bíróság szerint azonban az erőszak túlzott volt, így sértette a nemzetközi humanitárius jogot;
- a zsidó állam következő érve az önvédelem joga lenne, amely jogellenességet kizáró ok. Erre tekintettel a Bíróság utalna arra, hogy e jog csak abban az esetben alkalmazható, ha egy állam megtámad egy másikat.¹¹¹
- szükséghelyzetre való hivatkozás, amely szerint Izrael kizárólag kötelezettségeinek megsértésével képes lényeges érdekeit védeni, nem nyerne bizonyítást, ugyanis ennek a szintén jogellenességet kizáró körülménynek van egy másik feltétele is, miszerint nem sértheti más állam vagy a nemzetközi közösség érdekeit.

A fentiekre tekintettel a Bíróság kimondaná:

- Izrael köteles a jogsértéseket abbahagyni, a tengeri blokádot megszüntetni;
- továbbá biztosítani az önrendelkezési jog érvényesülését.

Ismételten hangsúlyoznám, hogy a tanácsadó véleménynek jellegét tekintve nincs kötelező jogi ereje, a Bíróság csupán az államok figyelmébe ajánlja megállapításait. Ennek ellenére az államok általában tiszteletben tartják e véleményeket, a Bíróság presztízse okán. A Bíróság gyakorlatában nem ritka – mégis kivételes –, hogy egy aktuális „vitáról” tanácskozzon.¹¹² Ezek az állásfoglalások pedig a nemzetközi jog problémás rendelkezéseit segítenek megvilágítani.

¹¹⁰ A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya.

<http://www.menszt.hu/layout/set/print/content/view/full/203> Letöltve: 2012.10.25.

¹¹¹ A 2001. szeptember 11-ei támadás esetében elfogadásra került az önvédelem jogára történő hivatkozás, holott egy terrorszervezet állt a támadások mögött.

¹¹² E formában lásd az izraeli fal ügyét a 2.3. alfejezetben.

Irodalomjegyzék

Monográfiák:

Colombos, C. John: *The International law of the sea.* Longmans, Green and Co., London, 1954.

Hargitai József: *A diplomáciai és konzuli kapcsolatok joga.* Aula Kiadó, Budapest, 2005.

Rostoványi Zsolt: *Együttélésre ítélve. Zsidók és palesztinok küzdelme a Szentföldért.* Corvina Kiadó, Budapest, 2006.

Tanulmányok:

Buchan, Russel: *The Palmer Report and the legality of Israel's naval blockade of Gaza.* In.: International and Comparative Law Quarterly, vol. 61. 2012.

Gazdik Gyula: *A gázai válság.* In: Nemzet és biztonság: Biztonságpolitikai Szemle, II. évfolyam, 1. szám, 2009. február.

Hoffmann Tamás: A fegyveres konfliktus minősítési problémái a polgárháborúba történő külföldi katonai beavatkozás esetén. In.: Studia Iuris Gentium Miskolciensia – Tomus IV.

Török, angol és magyar nyelvű internetes cikkek, riportok:

1. Suffocating the Gaza strip under Israeli blockade. Amnesty International, <http://www.amnesty.org/en/library/asset> 2010. január
2. http://www.palestinefacts.org/pf_1967to1991_egypt_campdavid_1978.php Camp David Accord Peace
3. After Mecca: Engaging Hamas. Middle East Report N°62. <http://www.crisisgroup.org/en/regions/middle-east-north-africa/israel-palestine/062-after-mecca-engaging-hamas.aspx>
4. Türkiye-İsrail Siyasi İlişkileri <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-israil-siyasi-iliskileri.tr.mfa>
5. Turkey-Israel: Towards a decoupling between economics and politics. http://www.todayszaman.com/newsDetail_getNewsById.action?newsId=255991
6. Meltem Müftüler-Bac: Turkey and Israel: An evolving partnership. ACPR Policy Paper No. 47 1998 <http://www.acpr.org.il/pp/pp047-meltemE.pdf>

7. Öded Eran: Turkey and Israel. The Wrong Crisis at the Wrong Time.
<http://israelcfr.com/documents/5-3/5-3-2-OdedEran.pdf>
8. Turkish PM storms off in Gaza row.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/davos/7859417.stm>
9. Turkish FM cancels visit over Gaza row.
<http://www.jpost.com/Israel/Article.aspx?id=154260>
10. Turkey and the Middle East: Ambitions and constraints. Europe Report N°203 7 April 2010.
<http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/turkey-cyprus/turkey/203%20Turkey%20and%20the%20Middle%20East%20-%20Ambitions%20and%20Constraints.pdf>
11. Israel Security Fence.
<http://www.securityfence.mod.gov.il/pages/eng/purpose.htm>
12. What is the reason for Israel's security fence?
http://www.palestinefacts.org/pf_current_security_fence.php
13. Ferenci D. Ebubekir: İslâm Kıslexikon.
http://www.academia.edu/756584/ISLAM_KISLEXIKON
14. Jewish virtual library.
<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/yassin.html>
15. The Charter of Allah: The platform of the Islamic Resistance Movement. Hamas.
<http://www.fas.org/irp/world/para/docs/880818.htm>
16. National Counterterrorism Center. Hamas.
<http://www.nctc.gov/site/groups/hamas.html>
17. İHH. <http://www.ihh.org.tr/vakif-kurulus-senedi/>
18. United Nations relief and works agency for palestine refugees in the Middle-East.
<http://www.unrwa.org/etemplate.php?id=47>
19. Israel Defence Forces. <http://www.idf.il/1503-en/Dover.aspx>
20. İsrail, gemilere karşı harekete geçti.
<http://www.haberturk.com/dunya/haber/519141-israil-gemilere-karsi-harekete-gecti>
21. Dakika Dakika Mavi Marmarada yaşananlar.
http://www.hasturktv.com/mavi_marmara/593.htm
22. Isabel Kershner: Deadly Israeli Raid Draws Condemnation.
<http://www.nytimes.com/2010/06/01/world/middleeast/01flotilla.html>
23. Dünyadan İsrail'e sert tepkiler.
<http://www.haberturk.com/dunya/haber/519211-dunyadan-israile-sert-tepkiler>

24. Reuters and Haaretz Service: “Turkey recalls envoy over Gaza flotilla deaths, accuses Israel of 'state terrorism' ”, May 31, 2010.

<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/turkey-recalls-envoy-over-gaza-flotilla-deaths-accuses-israel-of-state-terrorism-1.293186>

25. Turkey’s crises over Israel and Iran. Europe Report N°208 – 8 September 2010

<http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/208%20Turkeys%20Crises%20over%20Israel%20and%20Iran.pdf>

26. Gaza flotilla captain: Activists prepared attack against IDF raid.

<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/gaza-flotilla-captain-activists-prepared-attack-against-idf-raid-1.295591>

27. IDF to blame navy in scathing report on Gaza flotilla raid.

<http://www.haaretz.com/print-edition/news/idf-to-blame-navy-in-scathing-report-on-gaza-flotilla-raid-1.301342>

28. OHCHR.

http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/15session/A.HRC.15.21_en.pdf

29. Report of the Public Commission to Examine the Maritime Incident of 31 May 2010 - Part One <http://www.turkel-committee.com/files/wordocs/7896summary-eng.PDF>

30. US backs Israel in probe into Mavi Marmara assault.

<http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=israeli-probe-of-flotilla-raid-impartial-us-2011-01-25>

31. Ban: UN Gaza flotilla probe won't assign individual responsibility.

<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/ban-un-gaza-flotilla-probe-won-t-assign-individual-responsibility-1.307207>

32. Turkish-Israeli Relations and Regional Dynamics after the Palmer Report.

<http://www.setav.org/ups/dosya/99388.pdf>

33. Gaza flotilla inquiry panel members. <http://www.bbc.co.uk/news/10309872>

34. 'I take full responsibility,' Barak tells Gaza flotilla probe.

<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/i-take-full-responsibility-barak-tells-gaza-flotilla-probe-1.307118>

35. IDF chief to Gaza flotilla probe: Raid quickly became 'chaotic'.

<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/idf-chief-to-gaza-flotilla-probe-raid-quickly-became-chaotic-1.307307>

36. Israel wasn't ready for flotilla resistance - general.

<http://in.reuters.com/article/2010/08/11/idINIndia-50782620100811>

37. The UN Refugee Agency. Refugees. Flowing Across Borders.

<http://www.unhcr.org/pages/49c3646c125.html>

38. A menekültek jogállására vonatkozó 1951. évi Genfi Egyezmény 1D cikkének alkalmazása palesztin menekültekre.

http://helsinki.hu/wp-content/uploads/UNHCR_Palesztin_1D.pdf

39. The United Nations and Palestinian refugees.

<http://www.unrwa.org/userfiles/2010011791015.pdf>

40. Defund UNRWA.

<http://www.washingtontimes.com/news/2008/may/19/defund-unrwa/>

41. Jurists: Israeli flotilla assault violation of international law.

<http://www.todayszaman.com/tz-web/news-211726-jurists-israeli-flotilla-assault-violation-of-international-law.htm>

42. Israel obeyed international law: Legally, the Gaza flotilla conflict is an open-and-shut case.

http://articles.nydailynews.com/2010-06-02/news/29438207_1_gaza-flotilla-blockade-gaza-strip

43. Turkey expels Israeli ambassador over Gaza flotilla row.

<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-14762475>

44. İsrail Büyükelçisi kovuldu.

<http://www.mavikocaeli.com.tr/yerel/israil-buyukelcisi-kovuldu-h88725.html>

45. Israel's embassy in Turkey might not have new ambassador.

<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4110098,00.html>

46. Turkish-Israeli ties formally downgraded.

<http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=turkish-israeli-ties-formally-downgraded-2011-09-08>

47. Peres: Humiliation of Turkey envoy does not reflect Israel's diplomacy.

<http://www.haaretz.com/news/peres-humiliation-of-turkey-envoy-does-not-reflect-israel-s-diplomacy-1.261381>

48. Samuel P. Huntington: A civilizációk összecsapása című könyvének kivonata.

<http://www.banki.hu/~tk/segedanyagok/valaszthato/huntington.pdf>

ENSZ dokumentumok, szerződések, jogesetek, egyezmények:

49. Charter of the United Nations. Chapter VII: Action with respect to threats to the peace, breaches of the peace, and acts of aggression. <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter7.shtml>, Chapter I: Purposes and Principles. <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml>
50. United Nations Convention on the Law of the Sea (1982). http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf
51. Report of the Secretary-General's Panel of Inquiry on the 31 May 2010 Flotilla Incident. http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf
52. A menekültek jogállására vonatkozó 1951. évi Genfi Egyezmény 1D cikkének alkalmazása palesztin menekültekre. Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosa (UNHCR). http://helsinki.hu/wp-content/uploads/UNHCR_Palesztin_1D.pdf
53. Vienna Convention on Diplomatic Relations (1961). http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf
54. San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea, 12 June 1994. <http://www.icrc.org/ihl.nsf/full/560?opendocument>
55. The Geneva conventions of 12 August 1949. <http://www.icrc.org/eng/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf>
56. International Committee of the Red Cross (ICRC) Opinion Paper, March 2008. <http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/opinion-paper-armed-conflict.pdf>
57. The Manual on the Law of Non-International Armed Conflict With Commentary. <http://www.ihl.org/ihl/Documents/The%20Manual%20on%20the%20Law%20of%20NIAC.pdf>
58. Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. The Hague, 18 October 1907. <http://www.icrc.org/ihl.nsf/full/195>
59. Human Rights Council. Human Rights in Palestine and other occupied arab territories. Report of the United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict. <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/a-hrc-12-48.pdf>
60. Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya. (1966) <http://www.menszt.hu/layout/set/print/content/view/full/203>

61. Declaration concerning the Laws of Naval War. London, 26 February 1909.
<http://www.icrc.org/ihl.nsf/FULL/255?OpenDocument>

Nemzetközi Bíróság:

62. Declarations Recognizing the Jurisdiction of the Court as Compulsory.
<http://www.icj-cij.org/jurisdiction/index.php?p1=5&p2=1&p3=3>

63. Case concerning the military and paramilitary activities in and against Nicaragua.
<http://www.icj-cij.org/docket/files/70/6505.pdf>

64. Legal consequences of the construction of a wall in the occupied Palestinian territory.
Advisory opinion of 9 July 2004.
<http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1671.pdf>

Közügyülés:

65. Resolution 181 (II). Future government of Palestine.
<http://unispal.un.org/unispal.nsf/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253>

66. Resolution adopted on the report of the ad hoc committee in the Palestine question.
[http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181\(II\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181(II)&Lang=E&Area=RESOLUTION)

67. <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/043/65/IMG/NR004365.pdf?OpenElement>

Biztonsági Tanács:

68. Resolution 242. (1967) The situation in the Middle East (22 Nov).
<http://www.un.org/documents/sc/res/1967/scres67.htm>

Mellékletek

1. szerű melléklet

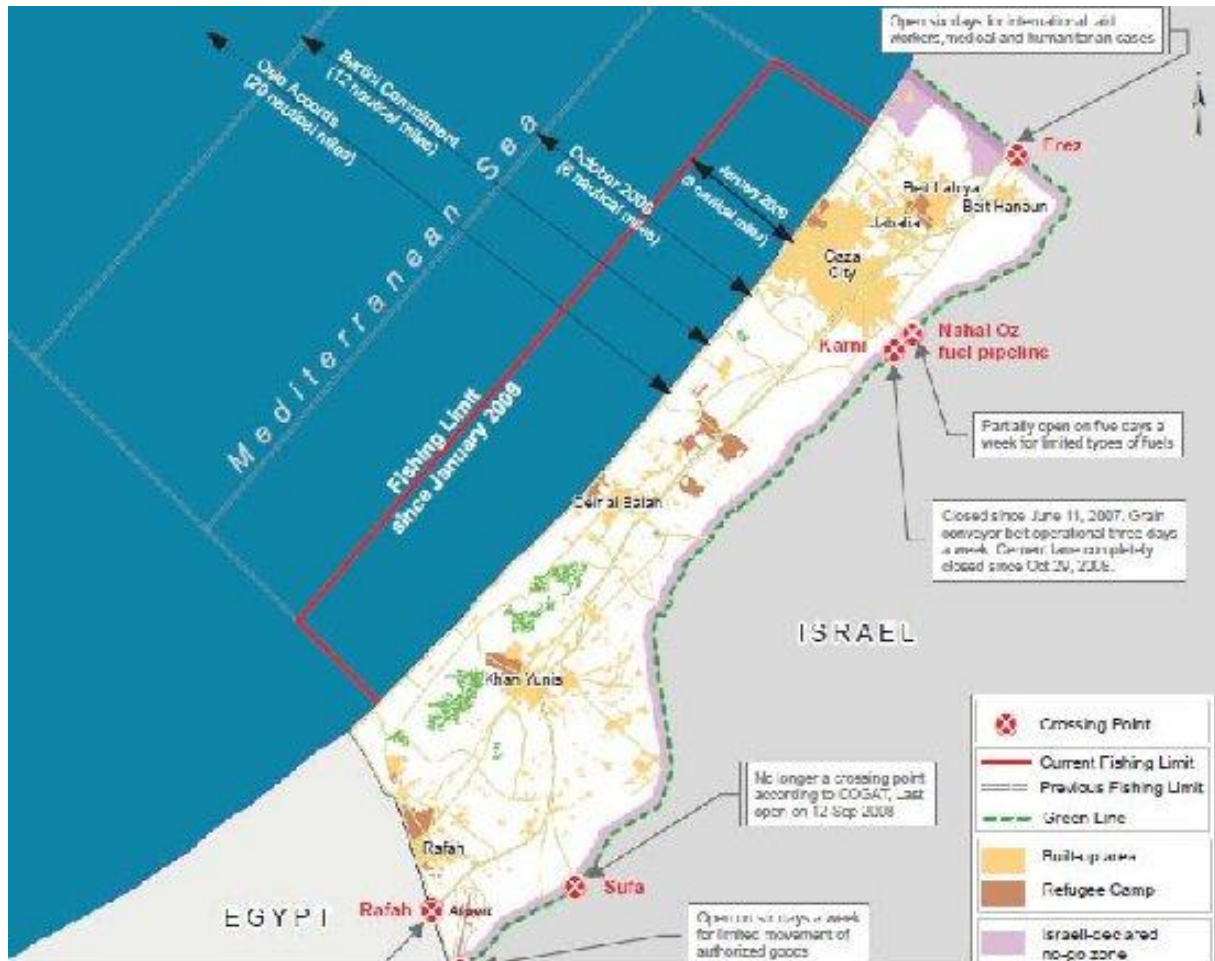
A Gáza-övezet 1.

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/5122404.stm Letöltve: 2012.11.03.

2. szerű melléklet

Izraeli kontrol

<http://ingaza.wordpress.com/2009/08/21/ramadan-under-siege/> Letöltve: 2012.11.03.

3. szerű melléklet

A Gázai blokád

www.algemeiner.com/2011/07/11/floating-some-ideas-for-the-flotilla-folk/gaza-sea-blocade-map/ Letöltve: 2012.11.03.

4. számú melléklet

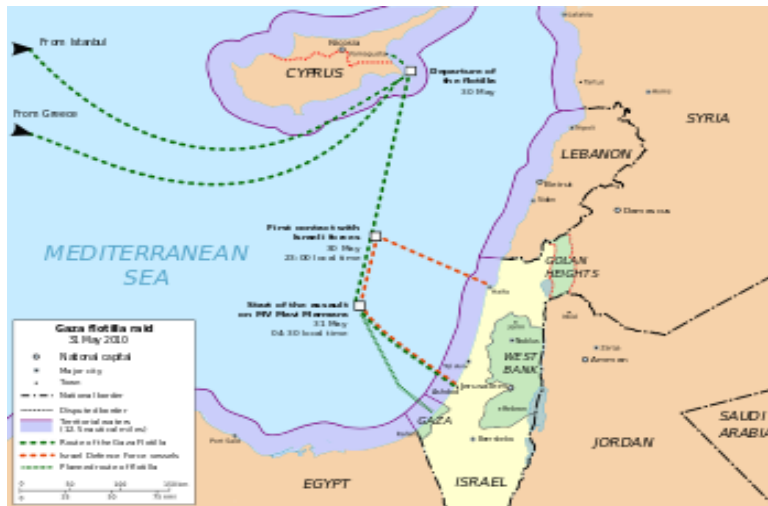
A Gáza-övezet 2.

<http://occupiedpalestine.wordpress.com/2011/04/02/maps-of-palestine/> Letöltve: 2012.11.03.

5. számú melléklet

Gáza-flottilla incidens 1.

http://en.wikipedia.org/wiki/Gaza_flotilla_raid Letöltve: 2012.11.03.

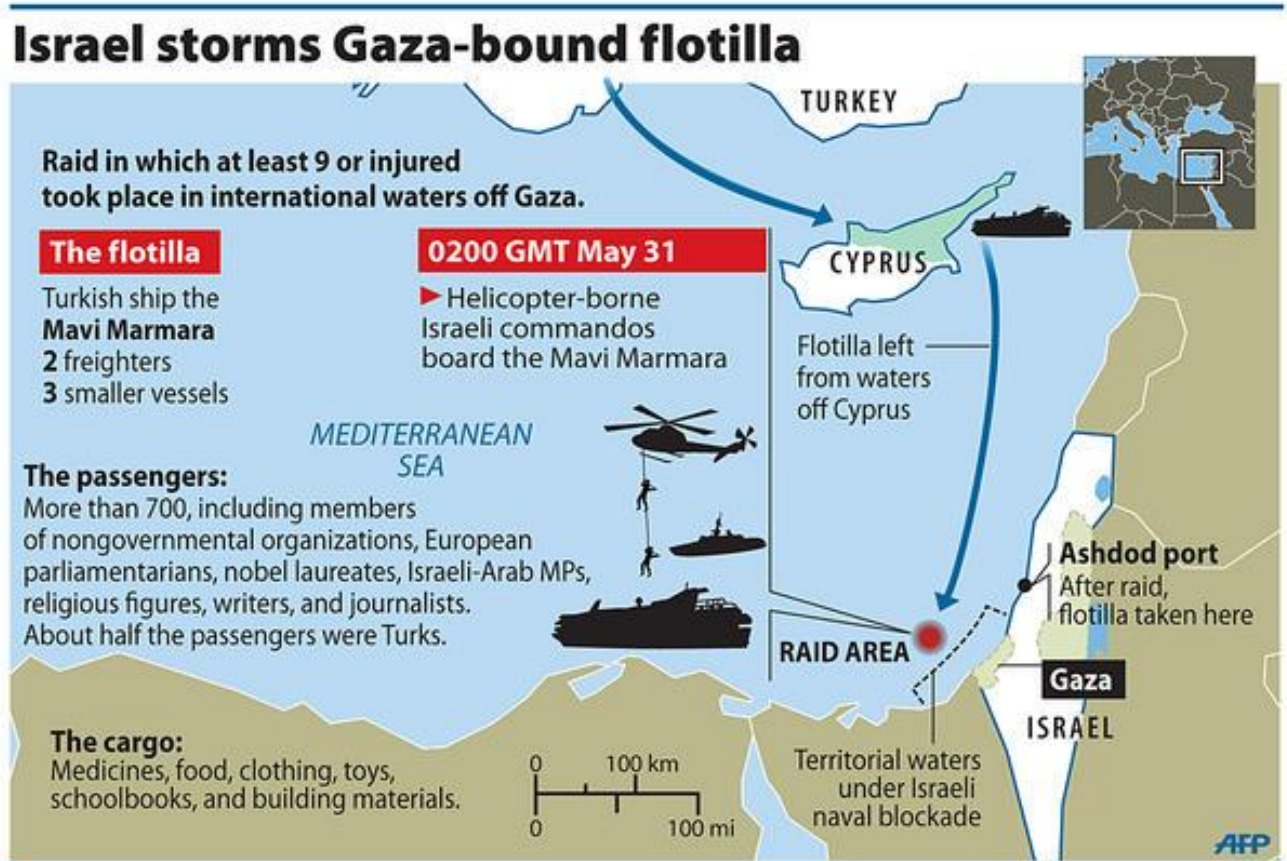
Gáza-flottilla incidens 2.

<http://edition.cnn.com/2010/WORLD/meast/05/31/gaza.protest/index.html> Letöltve: 2012.11.03.

6. számú melléklet

Gáza-flottilla incidens 3.

<http://www.csmonitor.com/World/Europe/2010/0601/Condemnation-across-Europe-after-Israel-raid-on-Freedom-Flotilla> Letöltve: 2012. 11.03.